

Bases per a l'elaboració del

Pla d'equipaments de Barcelona

Definicions, referències, criteris, fonts, ràtios i metodologies

Segona fase: **Elements d'anàlisi**

Conèixer
Barcelona

Bases per a l'elaboració del Pla d'equipaments de Barcelona

Definicions, referències, criteris, fonts, ràtios i metodologies

Segona fase: **Elements d'anàlisi**

Equip municipal redactor

Neus Arranz
Jaume Barnada
Orland Blasco
Dolors Cotrina
Dolors Francesch
Pep Gómez
Nuria González
Toni Martos
Àlex Montes
Enric Puig
Francesc Ragués
Carlos Salanova
Josep Serra
Lídia Sitjà

Comissió d'Impuls

**President de la Comissió de Cultura,
Educació i Benestar Social**
Pere Alcober

**Vicepresident de la Comissió de Cultura,
Educació i Benestar Social**
Ricard Gomà

Regidora ponent de Dona i Drets Civils
Pilar Vallugera

Regidora ponent d'Educació
Montserrat Ballarín

Regidor ponent de Salut Pública
Ignasi Fina

Regidor ponent de Joventut
Xavier Florensa

Regidor ponent de Cultura
Carles Martí

Coordinació del projecte

Gerència del Sector de Serveis Personals
M. Glòria Figuerola

Secretaria tècnica
Xavier Bobi
Marta Sánchez

Edició

Sector de Serveis Personals. Ajuntament de Barcelona

Coordinació de l'edició

Departament de Recerca i Coneixement

Assessorament lingüístic

Rosa Chico

Disseny gràfic i maquetació

Jordi Salvany

Impressió

Estudi 6, S.L. Arts Gràfiques

Dipòsit legal

B-12834-2007

Índex

Coneixement? Sí. Visió estratègica? També	5
Elaboració d'un perfil de la població	9
Perfil de la població: indicadors sintètics	13
Projeccions demogràfiques de Barcelona	15
El planejament urbanístic, un instrument en l'ordenació dels barris	19
El Pla d'habitatge en la planificació d'equipaments al territori	23
Evolució d'escenaris: instruments	26
Disponibilitat de sòl	30
Anàlisi de costos	32
Àrees d'influència dels equipaments	35
Els nous usos del temps	40
Model relacional i claus de sinergies entre equipaments	47
Dèficit de servei	52
Annex:	
Sistema de registre i seguiment del procés d'anàlisi	61

Coneixement? Sí. Visió estratègica? També

Qualsevol planificació estratègica com la que ara abordem ha de dotar-se d'una metodologia clara, engrescadora i eficaç que, aprofitant totes les habilitats, coneixements, capacitats i potencialitats de les persones participants, aconseguixi els millors resultats tant en la transcripció de la realitat com en la definició de la diagnosi i, finalment, en la visió prospectiva.

Més freqüentment del desitjable, i impulsats per una necessitat d'avançar de la forma més ràpida i concreta en la millora del nostre entorn territorial i desenvolupament comunitari, s'han concretat plans d'equipaments d'abast temàtic i/o territorial amb més o menys participació i amb resultats subjectes a més o menys consens entre els agents participants, però sovint mancats de dos elements fonamentals: coneixement i estratègia.

Hem de desterrar definitivament la idea que la planificació estratègica és cosa de gent il·lustrada, prou complexa per allunyar-la de la major part de les persones que formen la comunitat. Al contrari, la planificació estratègica guanya valor en la mesura que incorpora la realitat i el coneixement de la realitat a la seva reflexió. Però no per això hem de descuidar o menysprear una participació ordenada en el coneixement, tot i que sense magnificar aquest coneixement. Per seduir i encoratjar la gent de la comunitat a participar en la planificació estratègica cal un esforç previ per part dels seus promotors per cercar la informació necessària sobre la matèria que cal abordar (ni molta ni escassa, la justa), ordenar-la i visibilitzar-la amb claretat i simplicitat (ni molt profunda de mires ni massa superficial, l'equilibrada), i, finalment, compartir-la i analitzar-la amb les persones participants (ni de forma precipitada i sense prou temps, ni massa lentament i eternitzant el procés, amb agilitat), acompanyada dels instruments tecnològics necessaris. El coneixement s'ha de tenir i compartir; aquesta és la clau de la planificació participativa.

Tot i això, la planificació es reduirà a un exercici conjuntural (molt interessant però gens estratègic) si no incorporem elements d'anàlisi prèviament establerts com a paradigmàtics en la visió prospectiva. Estratègia vol dir traçar un pla a llarg termini, un pla de futur, per tal d'assolir uns objectius. Però no és suficient definir un full de ruta per ser estratègics, cal que aquest prevegi la millor distribució possible dels recursos, els esforços i la gestió dels conflictes i les tensions que hi trobarà en el trajecte. Per això diem que el coneixement és fonamental però no suficient, cal analitzar, des del màxim consens participatiu possible, els elements que configuraran les dificultats i els conflictes del futur. La planificació estratègica és un exercici prospectiu que comporta certes dificultats inicials però ajuda a esvaïr incerteses clau o molt significatives deri-

vades de la presa de decisions. Cal ara trobar una sistemàtica, una forma de treballar ben organitzada, comprensible i realista, assolible i assequible per a totes les persones participants, sense exclusions.

L'elaboració d'un pla d'equipaments és quelcom més que posar gomets de diferents colors (en el millor dels casos) sobre un mapa mut del barri, el districte o de la ciutat, és la qüestió central que abordarem a la tercera fase d'aquestes *Bases per a l'elaboració del Pla d'equipaments de Barcelona* que anomenarem "Escenaris de futur".

Ens agradaria, malgrat l'organització en tres fases (i tres documents) d'aquest projecte metodològic, poder mantenir la unitat argumental del conjunt de treballs durant tot el procés. A la primera fase vam abordar definicions, criteris i ràtios d'acord amb un catàleg de tipologies d'equipaments consensuat. Ara, a la segona fase, proposem una possible conducció de l'anàlisi de factors vinculats al triangle necessitat-servei-equipament previ a l'exercici de concretar la planificació sobre el mapa, el pressupost i el calendari. Finalment, a la tercera i última fase revisarem una metodologia per assolir amb prou garanties l'objectiu de mapificar temporalment i espacialment la planificació estratègica d'equipaments amb serveis per abordar necessitats detectades (ara i en el futur).

Així, en aquesta segona fase que tot seguit us presentem sota el títol "Elements d'anàlisi" aportem criteris i, sobretot, fonts de recerca per al tractament i l'anàlisi d'un seguit d'aspectes clau en la visió estratègica, en la planificació de futur.

Com veureu, són tots ells treballs d'autor, en forma d'articles o estudis sintètics, elaborats per tècnics i/o directius amb responsabilitats diverses a l'Ajuntament de Barcelona, que han estat sol·licitats per aportar visió contrastada i professional d'acord amb els seus reconeguts coneixement, competència i experiència en la matèria concreta dins de l'organització pública. La major part dels textos estan referenciats en reglaments i lleis o en projectes i iniciatives del govern local aprovats i en marxa. La resta responen a referències del camp del coneixement científic i/o a la mateixa experiència, ciutadana i municipal, contrastada al llarg dels anys.

La selecció d'aquests temes respon a una necessitat de limitar la dimensió i l'abast de la fase d'anàlisi per part dels membres participants en la Comissió Municipal d'Elaboració del Pla d'Equipaments (direcció política i tècnica de l'Ajuntament de Barcelona i de la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona), tot i ser conscients de la importància i la rellevància d'altres elements transversals que, tal com assenyalàvem al document primer, "Coneixement", es van recollir a les sessions del III Fòrum Veïnal Barcelonès de l'any 2004, per desenvol-

lupar-los en el futur (p. ex.: el medi ambient i la sostenibilitat, la connectivitat i l'accés, la perspectiva de gènere, els models de gestió, l'accessibilitat i l'adaptabilitat, l'impacte al territori, els pressupostos, la permeabilitat d'usos i d'usuaris, etc.).

Per a aquest document, vam mirar de visibilitzar i analitzar elements que estaven molt vinculats als equipaments que qualifiquem de proximitat, i vam desestimar altres aspectes més vinculats a la planificació d'equipaments de desconcentració i de centralitat (p. ex.: la capitalitat, l'entorn metropolità, la legislació, etc.).

Finalment, hem desenvolupat onze qüestions clau en la visió estratègica en matèria d'equipaments i serveis:

- el perfil de la població (indicadors i índex sintètics)
- la projecció de la població futura
- el planejament urbanístic
- el pla d'habitatge de la ciutat
- l'evolució dels escenaris en matèria d'equipaments
- les àrees d'influència
- el model relacional i les sinergies entre equipaments
- la disponibilitat del sòl
- l'anàlisi de costos
- els nous usos del temps
- el dèficit de serveis

La fonamentació d'aquesta selecció d'elements guanya força si respon tres preguntes bàsiques sobre necessitats al territori:

1. Podem preveure i argumentar la configuració futura del territori i de la seva comunitat objecte d'aquesta planificació?

2. Podem preveure i explicitar la necessitat futura de serveis i prestacions d'aquesta comunitat desvinculada de l'equipament entès amb paràmetres actuals?

3. Podem preveure i calcular la dificultat que la intervenció en matèria d'equipaments i/o serveis comportarà?

Les persones membres d'aquesta Comissió estem convençudes que, més enllà de les incerteses no previsible que qualsevol exercici estratègic comporta, aquests elements ajudaran en gran mesura a orientar i endreçar la seva fase d'anàlisi a qualsevol pla d'equipaments en marxa a la nostra ciutat.

Dit això, i abans d'entrar en detall en cadascun dels elements, és molt important formular amb claredat que si bé és fonamental seguir una sistemàtica (i ser fidels a ella, malgrat les dificultats!) en l'abordatge d'aquests elements per evitar confusions, errors i/o interpretacions arbitràries, cal dir també que en cap moment defensem la necessitat d'utilitzar tot aquest compendi ni tots els elements exposats en tots els casos, ni en totes les situacions. Entenem que cada pla d'equipaments,

atesa la diversitat i riquesa d'àmbits temàtics i de territoris a la nostra ciutat, haurà de triar quins elements configuraran el nucli central de la segona fase o d'anàlisi, alhora que bandejaran els no seleccionats a un segon o tercer nivell que, potser, es podran abordar o tenir en compte més endavant per complementar o enfortir la visió estartègica.

Aquest conjunt d'elements, doncs, no és dogma de fe, ni ha de ser interpretat en cap cas així. Té vocació de ser un document obert i flexible, que s'adapti a la realitat territorial i comunitària del moment. Insistim que és fruit d'una selecció (en podria haver d'altres), conté elements molt inestables i variables (per això insistim que és millor consultar les fonts descrites que no pas les dades concretes) i és el resultat d'un treball d'éssers humans que, tot i la seva expertesa i competència, i el fet de disposar d'un marc de coherència global dintre dels paràmetres propis de la nostra ciutat, es poden equivocar.

Del que sí que estem segurs i confiats és que el treball està ben orientat, i que els continguts seran útils atès que han estat redactats amb molta exigència per part dels seus autors per tal d'assolir quelcom accessible, entenedor i pràctic.

Un cop revisats els elements, tanquem aquesta segona fase facilitant-vos una eina per fer el seguiment del treball d'anàlisi dels elements triats en cada cas. Una sistemàtica molt concreta i precisa, fàcil d'utilitzar i que defineix quins elements han estat triats, així com també recull els resultats del procés d'abordatge d'aquests elements.

Aquest full de registre de resultats haurà de formar part de la memòria participativa del procés d'elaboració del pla d'equipaments, ja que informará d'aspectes molt importants d'aquest procés com, entre d'altres:

- la identificació de la necessitat a la comunitat
- l'enfoc de l'anàlisi
- la valoració del pes relatiu de cada element
- el servei vinculat a la necessitat detectada
- la traducció del servei a l'equipament
- el grau de consens assolit
- la presa de decisions final i la calendarització

Per treballar aquest registre cal una metodologia basada en la participació, l'intercanvi, el diàleg i el consens (vegeu el document tercer, "Escenaris de futur"). Però una participació activa, plural i àmplia, documentada, equitativa (respecte a l'edat i el sexe de les persones participants) i on no han de faltar els col·lectius directament afectats.

En definitiva, aquesta fase del Pla ha de servir per incorporar un espai de dedicació necessària a l'anàlisi (a través d'uns elements fonamentals, i d'una sistemàtica concreta) i per conduir el debat participatiu des de la detecció de la necessitat

que cal abordar a la determinació del servei que intervé en aquesta necessitat, fins arribar al consens sobre l'oportunitat, les dificultats i l'impacte d'implantar aquest servei a través d'un nou equipament o no (treballarem la metodologia en la tercera fase del projecte).

En tot cas, l'eina que us presentem caldrà implementar-la, contrastar-la i validar-la en els diferents processos en marxa i/o en el futur, i l'ajustarem i la millorarem per fer-la encara més objectiva i pràctica i, per tant, fiable i útil.

No voldríem finalitzar aquesta introducció sense agrair l'esforç del conjunt de persones participants en l'elaboració d'aquest document (tant en la fase de selecció com en la de revisió, a través d'un diàleg permanent obert i sincer que ha aportat un valor molt enriquidor), però especialment felicitar els companys i les companyes que han elaborat i redactat aquest conjunt de blocs d'anàlisi.

Barcelona, desembre de 2006

Elaboració d'un perfil de la població

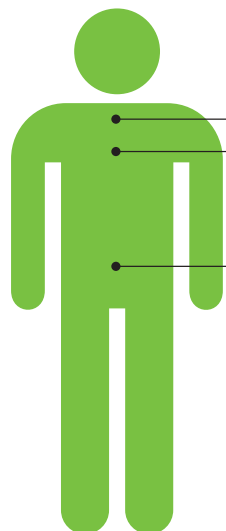
per Dolors Cotrina

La finalitat dels equipaments és, a través dels serveis que ofereixen, atendre un determinat conjunt de necessitats individuals i col·lectives que s'expressen i que cal resoldre en el marc urbà. Per tant, conèixer el perfil de la població potencialment usuària (les característiques que la identifiquen i el seu nombre) és imprescindible per a l'anàlisi de les necessitats d'equipaments i per a la posterior planificació de les dotacions que cal preveure.

Els equipaments són de naturalesa diversa, ja que atenen necessitats diferenciades i de col·lectius molt diversos. Així, cada tipus d'equipament té un públic potencial propi, ja sigui per raons "objectives" (edat, altres circumstàncies personals o col·lectives), ja sigui per raons "polítiques", és a dir, per la decisió dels agents públics de subministrar certs tipus de serveis a certs segments socials, amb finalitats d'equitat social (atenció als sectors més necessitats o amb menys recursos) o d'altres.

Alhora, cada equipament o tipus d'equipament té, d'acord amb la seva funció i dimensions, un cert abast territorial de servei. En tots els casos, i especialment quan aquest abast és de proximitat, esdevé fonamental conèixer les característiques de la població resident en l'entorn que hagi de ser servida, i també les característiques urbanes d'aquest mateix entorn.

Atesa, doncs, la varietat d'equipaments, de grups socials destinataris i del marc territorial en el qual s'implanten, l'anàlisi del perfil de la població ha d'oferir informacions suficientment completes, precises i detallades, tant temàtiques com territorials. Per aquest motiu, es proposa el tractament següent:

Aspectes socioeconòmics

Nivell d'instrucció
Situació laboral

Aspectes familiars

Estructura de les llars
Característiques de les llars

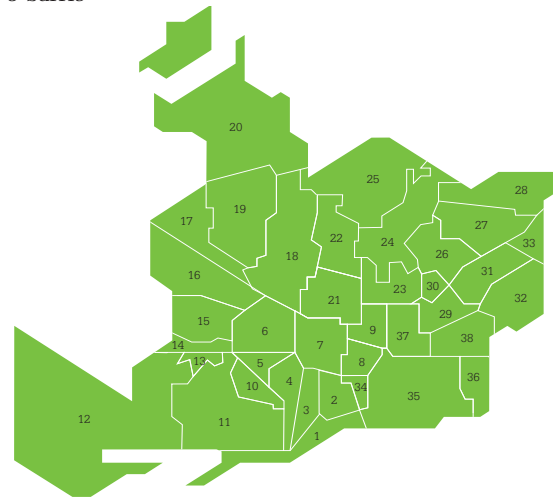
Aspectes demogràfics

Densitat de població
Estructura d'edats
Estructura per sexe
Nacionalitat
Taxa de natalitat
Taxa de mortalitat
Esperança de vida

Les variables es tractaran individualment o combinades, i s'expressaran en termes absoluts, relatius o elaborades en forma d'indicadors, i se'n prioritzarà la presentació en forma de gràfics i mapes, per tal de facilitar-ne l'agilitat, l'expressivitat i la interpretació territorial. Però la lectura dels indicadors ha de ser conjunta per obtenir una visió global del perfil dels residents en un territori. Això no és obstacle per estudiar amb detall un indicador si es vol analitzar la demanda potencial d'un determinat equipament.

Les informacions, en funció de la seva naturalesa i disponibilitat, s'han de tractar en tots o alguns dels cinc nivells territorials següents:

- Barcelona
- 10 districtes
- 38 zones estadístiques (grans barriades, vegeu el mapa)
- 248 zones de recerca petites (ZRP)
- 73 barris

Zones estadístiques

Ciutat Vella

1. Parc
2. Gòtic
3. Gòtic
4. Raval

Eixample

5. Sant Antoni
6. Esquerra de l'Eixample
7. Dreta de l'Eixample
8. Estació del Nord
9. Sagrada Família

Sants-Montjuïc

10. Poble Sec
11. Montjuïc
12. Zona Franca - Port
13. Font de la Guatlla
14. Bordeta-Hostafrancs
15. Sants

Les Corts

16. Les Corts
17. Pedralbes

Sarrià - Sant Gervasi

18. Sant Gervasi
19. Sarrià
20. Vallvidrera - Les Planes

Gràcia

21. Gràcia
22. Vallcarca

Horta-Guinardó

23. Guinardó
24. Horta
25. Vall d'Hebron

Nou Barris

26. Vilapicina - Turó de la Peira
27. Roquetes-Verdum
28. Ciutat Meridiana - Vallbona

Sant Andreu

29. Sagrera
30. Congrés
31. Sant Andreu
32. Bon Pastor
33. Trinitat Vella

Poble Nou - Sant Martí

34. Fort Pius
35. Poblenou
36. Barris Besòs
37. Clot
38. Veneda

Aspectes demogràfics

- **Densitat de població:** habitants/km²

Referida a la superfície total de la zona. Mesura la concentració de la població. Les zones més denses són les que presenten potencialment més demanda d'equipaments.

Font: padrons municipals.

- **Densitat de població neta:** habitants/hectàrea residencial

Referida només a la superfície ocupada per habitatges.

Font: padrons municipals.

- **Estructura d'edats:** població de 0 a 14 anys

Demanda potencial d'escoles bressol i equipaments escolars.

Font: padrons municipals.

- **Estructura d'edats:** percentatge de població de 15 a 64 anys

Població potencialment/econòmicament activa, que és la que pot sostenir econòmicament una societat.

Font: padrons municipals.

- **Estructura d'edats:** percentatge de població més gran de 65 anys

Població gran amb possibles necessitats assistencials. Demanda potencial de: residències, centres de dia, apartaments per a gent gran, etc.

Font: padrons municipals.

- **Índex d'envelliment:** població més gran de 65 anys/població de 0 a 14 anys

Relació entre la població gran i la més jove. Indica el grau d'envelliment de la població d'un territori.

Font: padrons municipals.

- **Índex de dependència:** població de 0 a 14 anys + població més gran de 65 anys/població de 15 a 64 anys

Mesura la relació entre les persones potencialment actives i les no actives. Com més alt és, l'esforç que haurà de fer la població potencialment activa serà més alt.

Font: padrons municipals.

- **Sexe:** percentatge d'homes i dones

Pot condicionar el tipus d'equipament, servei i/o necessitats.

Font: padrons municipals.

- **Nacionalitat:** percentatge de persones estrangeres/població

Pot condicionar el tipus d'equipament, servei i/o necessitats.

Font: padrons municipals.

- **Taxa de natalitat:** naixements per cada 1.000 habitants

Si és elevada i/o creixent, hi ha més infants i més demanda de serveis relacionats amb aquesta població, per exemple escoles bressol.

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona.

- **Taxa de mortalitat:** defuncions per cada 1.000 habitants

En les societats més envellides tendeix a créixer per l'alta proporció de gent gran que hi ha. És un indicador de l'envelliment de la població.

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona.

- **Esperança de vida**

Indica el nombre d'anys que un nascut viuria si les pautes de mortalitat del moment del naixement perduressin durant tota la seva vida. Com més alta és, més bones són les condicions socio sanitàries i més qualitat de vida existeix. Així mateix, que sigui alta comporta l'allargament de la vida i, consegüentment, més demanda de serveis, però també que hi ha més possibilitats d'allargar la vida econòmicament activa.

Font: Agència de Salut Pública de Barcelona.

Aspectes socioeconòmics i laborals

- **Nivell d'instrucció:** percentatge de població amb instrucció insuficient/població de 15 a 64 anys

Caracteritza la població en funció de la formació i indica la preparació pel que fa a la participació en el mercat de treball. En general, més formació comporta més nivell de renda.

Font: censos de població.

- **Nivell d'instrucció:** percentatge de població amb estudis obligatoris/població de 15 a 64 anys

Font: censos de població.

- **Nivell d'instrucció:** percentatge de població amb batxillerat superior i FP/població de 15 a 64 anys

Font: censos de població.

- **Nivell d'instrucció:** percentatge de població amb formació superior/població de 15 a 64 anys

Font: censos de població.

- **Taxa de titulats superiors:** població amb nivell de formació superior/població més gran de 25 anys

Font: censos de població.

- **Taxa d'activitat específica:** població activa de 15 a 64 anys/població de 15 a 64 anys

Relació entre la població activa (ocupada i/o buscant feina –aturada–) i la població total. El tram d'edat considerat és el de 15 a 64 anys, atès que normalment els més grans de 65 ja estan fora del mercat laboral. Com més alta és la taxa, més participació hi ha en el mercat de treball, fet considerat positiu. Font: censos de població.

- **Taxa d'ocupació específica:** població ocupada de 15 a 64 anys/població de 15 a 64 anys

Proporció de persones ocupades sobre la població potencialment activa. Com més alta és la proporció més ocupació hi ha. Font: censos de població.

- **Inactius:** població de 15 a 64 anys

Població que no participa en el mercat de treball. Com més alta és, menys participació d'una part de la població que potencialment hi pot participar. Tanmateix, és important conèixer-ne la tipologia.

Font: censos de població.

- **Inactius:** percentatge d'estudiants

Si la proporció d'inactius que estudien és alta, indica que una part de població s'està formant i obtenint una qualificació més alta per quan entri al mercat de treball. No és, per tant, un fet negatiu, sinó positiu a mitjà termini.

Font: censos de població.

- **Inactius:** percentatge de persones que fan tasques de la llar
- Proporció de població que opta per treballar a casa de manera no remunerada. Si aquest grup és alt, s'està perdent un potencial de població activa.

Font: censos de població.

- **Inactius:** percentatge d'altres grups de població: pensionistes, rendistes, etc.

Altres grups de població no activa per opció, per invalidesa, etc. Font: censos de població.

Aspectes de les llars i les relacions familiars

- **Estructura de les llars:** percentatge de llars amb una sola persona

Aquest indicador és important especialment si la persona és gran.

Font: censos de població.

- **Estructura de les llars:** percentatge de llars familiars

Llars on hi ha algun vincle familiar entre els seus membres.

Font: censos de població.

- **Estructura de les llars:** percentatge de llars sense nucli

Membres d'una família però sense tenir un vincle directe (pares/fills).

Font: censos de població.

- **Estructura de les llars:** percentatge de parelles sense fills

Font: censos de població.

- **Estructura de les llars:** percentatge de parelles amb fills

Font: censos de població.

- **Estructura de les llars:** percentatge de llars monoparentals
- Pot indicar demandes potencials d'escoles bressol, serveis socials, etc.

Font: censos de població.

- **Característiques de les llars:** percentatge d'habitatges segons la superfície

Poden ser emprades com a indicadors indirectes de la renda i per mesurar el risc al qual es pot enfrontar la població davant d'un canvi en els preus de compra i lloguer dels habitatges i les condicions de finançament de les hipoteques.

Font: censos de població.

- **Règim de tinença:** percentatge d'habitatges

Font: censos de població.

- **Règim de tinença:** percentatge de compra totalment pagada

Font: censos de població.

- **Règim de tinença:** percentatge de compra amb pagaments pendents

Font: censos de població.

- **Règim de tinença:** percentatge de lloguer

Font: censos de població.

- **Règim de tinença:** percentatge d'altres

Font: censos de població.

Fonts

Les fonts que s'especifiquen s'han triat perquè són les que permeten obtenir la millor informació que es requereix en aquest moment.

Els padrons municipals ofereixen la informació anual, mentre que els censos de població són decennals. Tot i aquesta periodicitat, els censos són útils perquè ofereixen un nivell de detall sobre variables socioeconòmiques de la població que no és possible obtenir per altres fonts.

Obtenció de les dades

Els indicadors i les variables estan disponibles a les webs estadístiques de l'INE, de l'Idescat i del Departament d'Estadística de l'Ajuntament.

Tanmateix, si necessiten explotacions específiques i/o anàlisis de les dades podeu dirigir-vos directament al Departament d'Estadística de l'Ajuntament i al Gabinet Tècnic de Programació, que us podran ajudar en aquestes tasques. Aquests departaments us poden assessorar en els aspectes concrets que vulgueu estudiar, així com informar-vos d'altres fonts complementàries o avenços estadístics que es puguin anar produint.

Perfil de la població: indicadors sintètics

per Josep Gómez

Un indicador sintètic és una magnitud que aglutina informació de dues o més variables i permet fer comparacions en el temps i en l'espai. Les variables poden ser d'un o més àmbits temàtics i poden tenir un pes relatiu idèntic o diferent.

Els índexs sintètics tenen com a virtut que permeten veure de forma molt ràpida l'evolució del concepte que volem mesurar (qualitat de vida, increment de preus al consum, coeficient d'intel·ligència, renda familiar...) i possibiliten les comparacions territorials. D'altra banda, presenten l'inconvenient que no permeten veure les oscil·lacions de les variables que formen part de l'índex.

L'Ajuntament de Barcelona, al llarg dels darrers anys, ha creat diferents índexs sintètics amb l'objectiu de poder establir comparacions entre els diferents territoris de la ciutat i conèixer com evolucionen.

Aquests índexs són molt útils com a complement a l'hora d'establir els perfils socials dels diferents territoris i es fan imprescindibles per planificar equipaments a escala global de ciutat ja que ajuden a establir prioritats.

Índex de capacitat econòmica familiar (ICEF)

L'any 1991, el Departament d'Estadística de l'Ajuntament de Barcelona i la Universitat Politècnica de Catalunya van fer un estudi sobre la capacitat econòmica de les famílies de Barcelona per a l'any 1988. L'anàlisi se centrava en les 1.919 seccions censals existents.

Es va confeccionar un indicador sintètic (ICEF) que permet una aproximació quantitativa a la capacitat econòmica de la família mitjana de cada secció censal. El càlcul de l'índex s'ha fet tres vegades, els anys 1988, 1991 i 1996.

Per a la construcció de l'ICEF s'utilitzen sis variables: categoria socioprofessional, potència mitjana dels turismes, edat mitjana dels turismes, valor cadastral mitjà de la construcció i serveis dels habitatges, valor cadastral mitjà del sòl dels habitatges i despesa telefònica familiar. El pes atorgat a cada variable està determinat pel resultat d'una prova estadística (anàlisi de components principals).

L'índex permet comparar el resultat de cadascuna de les seccions censals amb la mitjana de Barcelona, que és igual a 100.

Índex sintètic de desigualtat social (ISDS)

L'índex sintètic de desigualtats socials va ser calculat per la Gerència del Sector de Serveis Personals de l'Ajuntament

de Barcelona l'any 1993 i va ser publicat al número 2 de la revista *Barcelona Societat*, en un article titulat "Desigualtats socials a la ciutat de Barcelona". L'índex ha tingut tres edicions que coincideixen amb operacions censals i padronals: 1991, 1996 i 2001.

L'ISDS és un instrument que permet aproximacions al coneixement de la presència desigual i distribució espacial a la ciutat de Barcelona de fenòmens que no poden ser observats ni quantificats de forma directa, com ara la qualitat de vida o la desigualtat social.

Per a la construcció de l'índex sintètic de desigualtat social s'utilitzen quatre variables que corresponen a tres dimensions i a les quals s'atribueix el mateix pes relatiu; a partir d'aquí es calcula el valor que assoleix cada territori per a cadascuna de les variables.

Dimensió	Variables	Pes relatiu
Econòmica	Taxa d'atur	1/3
Educativa	Taxa de població amb titulació superior	1/6
	Taxa de població amb formació insuficient	1/6
Salut	Esperança de vida en néixer	1/3

El procés de construcció de l'ISDS a Barcelona està inspirat en la proposta d'elaboració de l'índex de desenvolupament humà que fa l'Organització de les Nacions Unides a través del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) des de l'any 1991.

En les edicions de 1991 i 1996, per valorar la posició de cada territori per a qualsevol variable es feia servir l'expressió següent:

$$\frac{(\text{Valor màxim} - \text{Valor del territori considerat})}{(\text{Valor màxim} - \text{Valor mínim})}$$

L'índex resultant mesura exclusivament diferències interterritorials l'any de l'anàlisi i no permet fer comparacions temporals.

L'any 2000, el PNUD proposa una esmena metodològica en el càlcul de l'índex de desenvolupament humà, que consisteix a comparar cada territori amb una societat "ideal" que considera una escala de valors de 100 (valor màxim) a 0 (valor mínim) per a les dimensions econòmica i educativa, i una esperança de vida màxima de 85 anys i mínima de 25 per a la dimensió salut. L'expressió del càlcul és la següent:

Dimensions econòmica i educativa:

$$(100 - \text{Valor del territori per comparar}) / (100 - 0)$$

Dimensió salut:

$(85 - \text{Valor del territori per comparar}) / (85 - 25)$ (en el cas de l'esperança de vida)

Per tal d'analitzar les dinàmiques de canvi en les desigualtats territorials a Barcelona al llarg del temps s'ha reproduït la nova metodologia de càlcul de l'índex (l'índex sintètic estandarditzat) amb els valors que tenia la ciutat els anys 1991 i 1996.

Els valors de l'índex van de 0 a 1.000 i puntuacions elevades indiquen desenvolupament alt. El nivell d'informació territorial és la zona estadística gran (ZEG) i/o els districtes.

Renda familiar disponible per càpita a Barcelona (RFDpc)

L'equip de *Barcelona Economia*, adscrit al Gabinet Tècnic de Programació, està dissenyant un model per al càlcul d'un indicador de renda familiar disponible per càpita a Barcelona (RFDpc). En aquests moments (juny de 2006) el model

es troba molt avançat però els resultats estan sotmesos a contrastos diversos i són, per tant, provisionals.

L'objectiu del model és estimar la renda mitjana o capacitat econòmica dels residents de Barcelona en una doble dimensió, territorial i temporal. El nivell territorial bàsic d'anàlisi són les 248 zones de recerca petita (ZRP) i l'àmbit temporal previst és anual d'ençà de l'any 2000.

Els càlculs parteixen de l'estimació de l'RFDpc per al conjunt de la ciutat de Barcelona que publica l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). A partir d'aquesta dada s'ha fet una projecció temporal anual fins al 2005 que s'anirà ajustant a mesura que l'Idescat faciliti les dades dels anys següents. L'estructura per a les 248 ZRP s'ha calculat anualment a partir de variables de diversos àmbits, com ara el nivell d'estudis, el mercat de treball, el parc de turismes, la matriculació i la potència fiscal dels turismes i el mercat immobiliari.

De la combinació ponderada de taxes específiques de cadascuna d'aquestes variables per a cada any analitzat s'obté una estructura que perfila el nivell de cada ZRP en relació amb la mitjana de la ciutat.

Projeccions demogràfiques de Barcelona

per Enric Puig

Les projeccions demogràfiques són un dels instruments imprescindibles per planificar les necessitats d'equipaments de la ciutat en els propers anys. Com que el Pla d'equipaments es planteja com a horitzó l'any 2015, es tracta de projectar com evolucionarà la població total en aquest període, la distribució per edats (població escolar, gent gran...) i la implantació en el territori.

Però cal ser conscients que és impossible preveure amb fiabilitat el futur i que, en aquest sentit, totes les projeccions són incertes i acaben sent errònies a la llarga. I més en moments com els actuals, en què l'explosió del fenomen migratori ha suposat un canvi de tendència de la dinàmica de contínua disminució de la població de la ciutat fins a l'any 2000. A la vegada, l'arribada d'un gruix important de població estrangera amb altres pautes culturals pot tenir un impacte incert en les variables que determinen el creixement vegetatiu, que són la fecunditat i la mortalitat, a part de l'opció d'emigrar cap a altres indrets del país.

Les projeccions demogràfiques parteixen d'una piràmide de població per edat i sexe a partir de la qual les hipòtesis sobre fecunditat (determinen els naixements), mortalitat (determinen les defuncions) i migracions (tant internes com externes) determinen l'evolució d'aquesta piràmide de partida.

L'any 2005, l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat) ha publicat els resultats de les projeccions demogràfiques de la població de Catalunya i comarques de 2003 fins a 2030 i de la ciutat de Barcelona en particular amb horitzó 2015.

Per recollir la incertesa del moment, les projeccions de l'Idescat consideren quatre escenaris basats en diferents hipòtesis d'evolució dels components demogràfics. D'altra banda, aquestes projeccions tenen l'avantatge de mantenir una coherència amb l'evolució del conjunt de Catalunya i tenen la garantia i la solvència tècnica de la institució oficial pel que fa a estadístiques a Catalunya.

Això no obstant, l'anàlisi detallada dels resultats per a l'àmbit de Barcelona ens han portat a introduir alguns ajustos, sempre amb el coneixement dels tècnics de l'Idescat amb qui hem mantingut contacte permanent i als quals volem agrair molt especialment la col·laboració i disponibilitat.

Com a resultat s'ha obtingut la distribució per edats dels ciutadans de Barcelona de 2005 a 2015.

Un segon aspecte és el de la distribució territorial de la població dins el municipi. No s'ha considerat viable elaborar piràmides a escala de districte o àmbits inferiors per la dificultat que presenta, per la manca de dades en aquest àmbit, pels problemes de coherència global que poden aparèixer amb els àmbits superiors i perquè així ho han considerat també

els experts de l'Idescat i del Centre d'Estudis Demogràfics.

Per tant, la distribució en el territori es fa sobre la base de l'estructura per districtes del padró oficial de població de l'INE de l'1 de gener de 2005, que és la font de dades reals més recent de què es disposa. El supòsit implícit és que cada franja d'edats es distribueix al territori tal com ho feia el 2005.

Això vol dir que l'evolució de la població total d'un àmbit geogràfic no incorpora un comportament diferencial derivat dels components demogràfics propis, ni els canvis urbanístics que es puguin produir en els propers deu anys.

La voluntat inicial era enriquir les projeccions demogràfiques amb una anàlisi de l'augment d'habitatge esperat fins a 2015, però no es disposa de la informació territorialitzada i cal un treball llarg i laboriós que potser s'haurà d'abordar més endavant.

Així doncs, es comenten en primer lloc les hipòtesis que alimenten les projeccions demogràfiques per a la ciutat de Barcelona i, en segon lloc, s'ofereixen els resultats per districtes i edats.

Metodologia

El juliol de 2005, el Gabinet Tècnic de Programació de l'Ajuntament de Barcelona va elaborar l'informe "Projeccions demogràfiques de la població de Barcelona 2010 i 2015", adreçat al Consorci d'Educació de Barcelona que estava en ple procés de planificació del Mapa escolar de Barcelona.

En aquell moment ja es va creure convenient aprofitar les projeccions demogràfiques que acabava de publicar l'Idescat i que incloïen l'àmbit de la ciutat de Barcelona, opció triada també pel Centre d'Estudis Demogràfics per fer un estudi sobre les projeccions demogràfiques dels municipis metropolitans de Barcelona.

Entre els quatre escenaris previstos per l'Idescat es considera que l'escenari mitjà-alt és el tendencial. Segons aquest escenari, la ciutat de Barcelona creixeria en 21.400 habitants de 2005 a 2010 i després en perdria 23.705 per quedar amb 1.590.770 habitants el 2015, 2.305 menys que el punt de partida. (Taula 1.)

Les hipòtesis que fonamenten els models són les reflectides al quadre següent a escala de Catalunya. L'escenari mitjà-alt es caracteritza per una fecunditat mitjana tot i que molt més alta que l'actual (1,69 i 1,75 fills per dona a Catalunya quan el 2004 és d'1,41), una esperança de vida alta, al voltant dels 80 anys, i una migració que contribueix a augmentar la població en 815.000 persones entre 2002 i 2015. (Taula 2.)

Taula 1. Resultats dels diversos escenaris de projecció

Any de referència	2005	2010	2010	2010	2010	2015	2015	2015	2015	2015
Escenari	registat	mitjà a alt	baix	mitjà a baix	alt	mitjà a alt	baix	mitjà a baix	alt	
Catalunya										
Total població	6.995.206	7.402.817	6.806.100	7.182.256	7.742.797	7.723.744	6.826.688	7.343.316	8.176.976	
Augment	0	407.611	-189.106	187.050	747.591	728.538	-168.518	348.110	1.181.770	
Índex	100,0	105,8	97,3	102,7	110,7	110,4	97,6	105,0	116,9	
Barcelona										
Població	1.593.075	1.614.475	1.511.008	1.569.946	1.664.206	1.590.770	1.455.123	1.513.862	1.639.641	
Augment	0	21.400	-82.067	-23.129	71.131	-2.305	-137.952	-79.213	46.566	
Índex	100,0	101,3	94,8	98,5	104,5	99,9	91,3	95,0	102,9	

Taula 2. Hipòtesis dels diversos escenaris de projecció

Any de referència	2002	2010	2010	2010	2010	2015	2015	2015	2015
Escenari	registat	mitjà a alt	baix	mitjà a baix	Alt	mitjà a alt	baix	mitjà a baix	Alt
Fecunditat (fills/dona)*	1,33	1,69	1,43	1,69	1,83	1,75	1,45	1,75	1,93
Esperança vida (homes)	76,8	79,2	79,2	77	77	80,7	80,7	77,3	77,3
Esperança vida (dones)	83,4	85,4	85,4	83,5	83,5	86,2	86,2	83,7	83,7
Migració resta Espanya	1.549	10.000	-10.000	-10.000	10.000	10.000	-10.000	-10.000	10.000
Migració estranger	120.377	35.000	12.000	35.000	66.000	32.000	10.000	32.000	51.000
Barcelona: migració interna: sempre negativa respecte a la resta de Catalunya. Saldo migratori acumulat fins a 2015 (Espanya+estranger+intern) segons hipòtesis:						41.200	-60.000	-5.000	100.000
*Barcelona: fecunditat	1,19	1,51	1,28	1,51	1,64	1,57	1,30	1,57	1,73

Per a la ciutat de Barcelona s'adapten alguns d'aquests indicadors a la realitat local. Així es considera un índex de fecunditat més baix que el de Catalunya i un comportament migratori caracteritzat pel saldo positiu en migració estrangera i respecte a la resta d'Espanya, però negatiu respecte a la resta de Catalunya. Com a resultat l'escenari mitjà-alt considera que fins a 2010 el saldo migratori contribueix a augmentar la població però després canvia el signe i contribueix a la pèrdua de població.

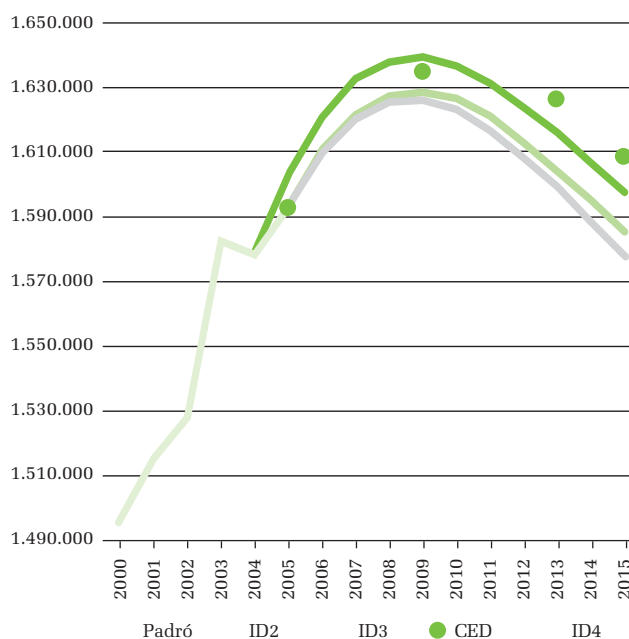
L'anàlisi detallada per a Barcelona dels resultats d'aquests escenaris i el grau d'ajust amb els anys per als quals hi ha dades reals del padró ens han portat a considerar la necessitat de fer diferents ajustos en les projeccions inicials.

El document intern "Projeccions demogràfiques de Barcelona" del Gabinet Tècnic de Programació explica amb detall els diferents passos seguits per corregir les discrepàncies que s'han trobat amb les dades més recents.

Resultats

El gràfic 1 i la taula 3 següents mostren l'evolució de les diverses sèries de població fins a 2015.

Gràfic 1. Població de Barcelona (2000-2015)

Taula 3. Projeccions de la població de Barcelona

Any*	Padró	ID2	ID3	CED2	ID4
2000	1.496.266				
2001	1.515.325				
2002	1.527.190				
2003	1.582.738				
2004	1.578.546	1.579.298			
2005	1.593.075	1.603.144	1.593.075	1.593.075	1.593.075
2006		1.620.704	1.610.412		1.609.949
2007		1.631.949	1.621.579		1.620.552
2008		1.637.870	1.627.436		1.625.807
2009		1.639.246	1.628.653	1.634.800	1.626.410
2010		1.637.040	1.626.283		1.623.406
2011		1.631.312	1.620.448		1.616.863
2012		1.623.987	1.612.983		1.608.612
2013		1.615.697	1.604.554	1.626.200	1.599.296
2014		1.606.626	1.595.403		1.589.142
2015		1.597.211	1.585.791	1.608.100	1.578.415

* A 1 de gener.

Padró: dades del padró oficial de l'INE. Darrera dada: població l'1 de gener de 2005.

ID2: projecció de l'IDESCAT basada en escenaris alt i mitjà-alt i naixements adaptats per al Mapa escolar 2005.

ID3: piràmide de partida padró 2005 evolucionant d'acord amb les projeccions ID2.

CED: projeccions del Centre d'Estudis Demogràfics per als municipis metropolitans del Pla estratègic.

ID4: modificació de les projeccions de naixements d>ID3 basades en la nova sèrie de població escolar IDESCAT 2006.

ID4: modificació de les projeccions de naixements d>ID3 basades en la nova sèrie de població escolar IDESCAT 2006.

L'any 2009, la població màxima de Barcelona se situaria entre 1.640.000 habitants de la sèrie ID2 d'inici i 1.626.000 de la ID4. El Centre d'Estudis Demogràfics (CED) pronostica una xifra de 1.635.000 habitants.

En canvi, el 2015 les diferències entre les sèries són més importants. La ID4 preveu una pèrdua de població amb relació al 2005 perquè calcula 1.578.000 habitants el darrer any de projecció, mentre que el CED apunta a un petit augment que deixaria la població en 1.608.000 el 2016.

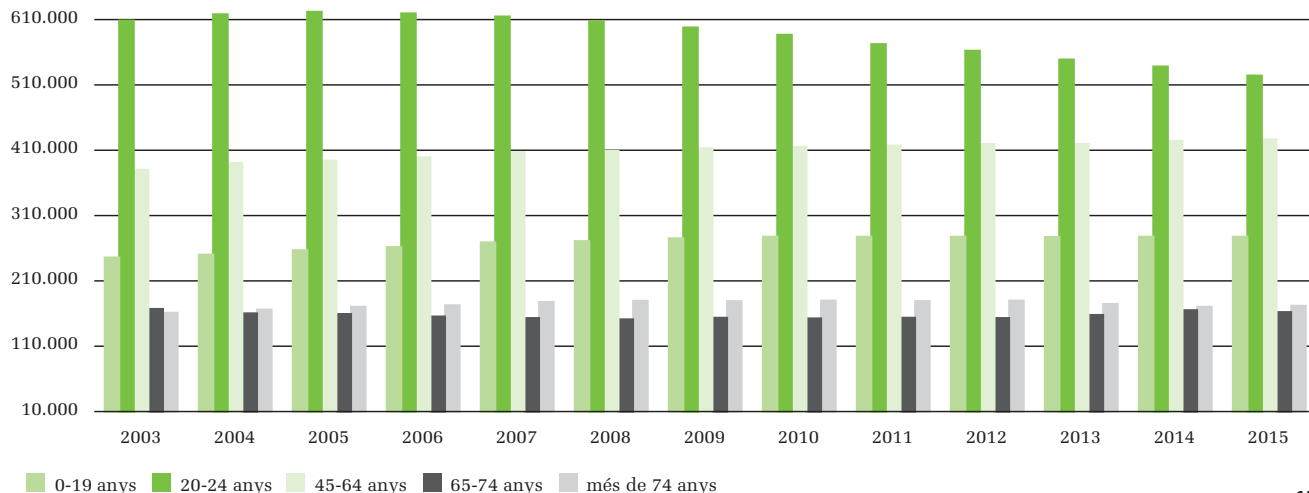
Si ens centrem en la sèrie ID4, entre el 2005 i el 2015 es perdrien 14.660 habitants, un 0,9% de la població. El grup d'edat més afectat és el de 20 a 44 anys (concretament de 20 a 35 anys), que tal com mostra el gràfic 2 perd 80.000 efectius.

Al mateix temps augmenten els grups d'edat de 0 a 19 anys (un 10,7%) i el de 45 a 64 anys (8,2%). Els majors de 65 anys creixen moderadament al voltant del 2%, especialment els que superen els 85 anys.

El gràfic 3 reflecteix l'evolució per grups quinquennals d'edats.

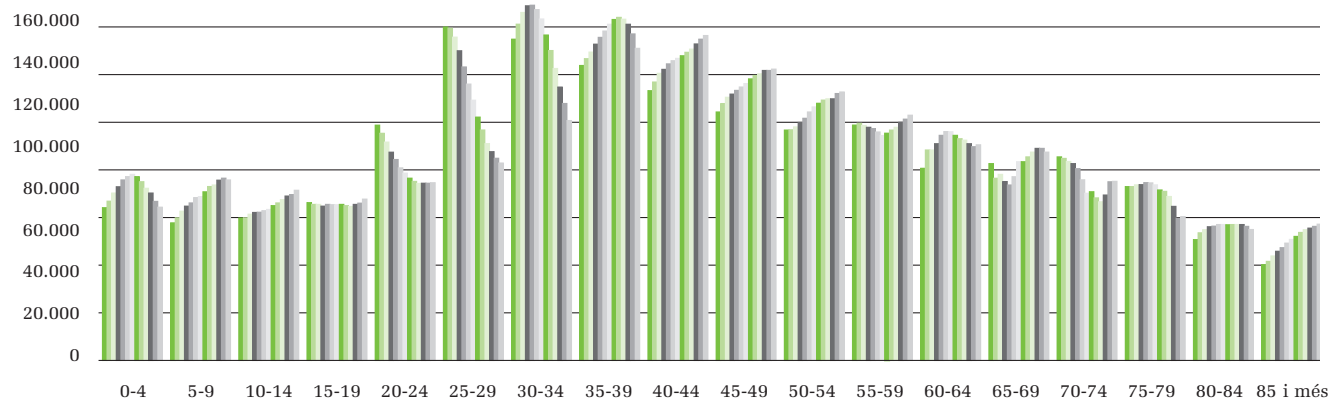
Amb vista a la planificació d'equipaments, la imatge suggereix que en els propers deu anys la demanda de places escolars augmentarà. Les escoles bressol tindran un augment i posteriorment una davallada, mentre que la primària i la secundària augmentaran amb força, i continuarà la baixada de la demanda universitària.

Pel que fa a la part central de la piràmide, la generació del *baby boom* entra en la maduresa i s'anirà acostant cap a la jubilació, però sense arribar-hi encara. Quant a la gent gran, també es produeix una compensació perquè mentre que les per-

Gràfic 3. Grups d'edat de Barcelona

Gràfic 4. Evolució per grups d'edat quinquennals

Les columnes dins d'un tram d'edat es corresponen a les dades dels anys dins el període 2003-2015.

sones grans de 65 a 84 anys disminueixen, les més grans de 84 anys augmenten molt.

Finalment, disposem dels resultats per als deu districtes de la ciutat i els grups quinquennals d'edats als quals es pot

tenir accés. Com hem comentat abans, la territorialització per districtes no té en compte les dinàmiques pròpies pel que fa a components demogràfics ni operacions urbanístiques en curs, sinó que es projecta l'estructura existent el gener de 2005.

El planejament urbanístic, un instrument en l'ordenació dels barris

per Francesc Ragués

El planejament és el conjunt de directrius que permeten ordenar el desenvolupament equilibrat d'un determinat territori. Per tant, els barris de la ciutat són àrees homogènies i permeten formular planejament. Sens dubte, el planejament urbanístic incideix i es relaciona amb nombrosos aspectes que conflueixen en el pla d'equipaments i que el configuren. La delimitació del sòl disponible i la posició dels equipaments en el planejament urbanístic plantegen les interrelacions següents:

- El planejament, com a eina de planificació, també té implicacions en la posició territorial dels equipaments i, per tant, un cert vincle amb les àrees d'influència i de servei dels sectors servits per l'equipament, ja siguin els barris, en el cas dels equipaments de caràcter local, o els districtes, en el dels equipaments de més envergadura.
- El planejament aporta finalment la concreció i el desenvolupament de la forma i l'ús final de l'equipament i té, per tant, una interrelació directa en la tipologia i la gestió (tipologies compactes que consumeixen menys sòl) de l'equipament mateix.
- El planejament dels nous barris té implicacions en els aspectes dels perfils de la nova població que hi ha de residir, en els plans d'habitatge que han de contenir i en la disponibilitat de sòl per tal que l'obtenció d'aquest sigui tan poc onerosa com sigui possible.

Nivells de planejament urbanístic

Els plans urbanístics són documents administratius que són aprovats per l'Ajuntament i que distribueixen els àmbits que són edificables i delimiten les reserves de terreny que s'han de destinar a equipaments i espais lliures.

Hi ha plans urbanístics de diferents tipus, importància i concreció des del punt de vista dels equipaments:

1. Les modificacions del Pla general metropolità, o MPGM, són figures de planejament que estableixen les línies generals i que preveuen les reserves d'equipaments, però sense concretar els tipus d'equipament que s'hi han de desenvolupar.
2. Els plans especials i de millora urbana, o PEMU, entre els quals, i pel que fa als equipaments, es troben els plans d'assignació dels tipus d'equipament, són figures de planejament urbanístic que tramita i aprova la Comissió d'Urbanisme i Infraestructures de l'Ajuntament, i que precisen i ordenen els sòls qualificats d'equipament.

Les precisions fan referència, d'una banda, a la quantitat de construcció en termes de sostre edificat i, de l'altra, als parà-

metres o mides que permeten definir la forma de l'equipament (alçada, nombre de plantes, límits d'edificació, ordenació de l'espai no edificat...).

L'aprovació d'aquest instrument d'assignació del tipus d'equipament va acompanyada del programa funcional, que justifica la solució formal de l'equipament.

No hem de perdre de vista que els plans d'assignació del tipus d'equipament són instruments urbanístics i que, per tant, no tenen en compte qüestions de tipus sectorial. És a dir, no justifiquen la decisió de fer un equipament d'un tipus o l'altre en un marc general, només plantegen la concreció urbanística de l'equipament i l'adequació al barri o a l'entorn immediat en termes volumètrics i arquitectònics.

Variables clau que intervenen en la formulació del planejament

- L'ordenació del sòl: les zones edificables (habitatge i residències, comerç i terciari, indústria i logística), els espais verds, els equipaments, els aparcaments i els vials. La distribució dels sòls en aquests tres elements dona com a resultat la forma i l'ordre de la ciutat. La seva agrupació i distribució tindrà a veure amb la posició dins la ciutat, la topografia, és a dir, el relleu i el pendent del terreny i l'orientació.

- L'aprofitament urbanístic d'un pla representa la intensitat d'edificació on tenen lloc totes les activitats privades, els habitatges, les oficines, els hotels, les activitats de treball, les activitats comercials, etc., expressades en termes de sostre edificable. Aquest sostre edificable total és la suma de totes les superfícies en planta dels edificis per al nombre de plantes que s'hi preveuen. L'aprofitament no és una cosa aleatòria o que pugui ser diferent en cada moment. La ciutat de Barcelona té uns paràmetres d'aprofitament semblants en cadascun dels seus barris i per tant els nous barris han de plantejar un equilibri amb relació a aquests.

Fórmula:

$$\text{Sostre edificable} = \text{superfície de l'àmbit} \times \text{índex edificable}$$

Malgrat la fàcil aplicació de la fórmula, l'índex edificable no és fix, però sol oscil·lar aproximadament entre 1,2 i 1,6.

Si prenem les dades totals de sòl i sostre, ho passem tot a metres quadrats i fem la divisió, surt un índex mitjà d'1,13.

- La densitat d'habitatges és un indicador que verifica les característiques dels nous barris que es promouen. Barris amb un component residencial superior o amb una taxa més alta d'activitat o d'activitat comercial. Això repercutirà en les

necessitats dotacionals que aquest barri requerirà. Més habitatges implicarà més reserves per a espais lliures i per a equipaments.

- L'aprovació dels plans és la fase en què els representants del ciutadans validen l'adequació del pla proposat i dels seus objectius en el marc de desenvolupament que es vol per a la ciutat. També és el moment d'expressar la opinió per part de la ciutadania i els acords i els desacords amb relació al que es proposa.

- La gestió del planejament ordena el conjunt de drets i deures dels propietaris del sòl, siguin aquests propietaris públics o propietaris privats. També preveu els terminis, les fases d'execució i la iniciativa pública o privada dels plans.

Variables que aporta l'anàlisi del planejament

La quantificació i avaluació de l'anàlisi permetria disposar de les dades clau següents:

- Superfície de sòl que es destina a habitatge
- Nombre d'habitatges nous
- Superfície que es destina a activitats
- Hipòtesi del nombre de llocs de treball
- Superfície de sòl que es destina a serveis i dotacions
- Tipus de destinació pública o privada dels sòls dotacionals
- Tipus d'usos o àmbits dotacionals que es proposen

Aquesta anàlisi també incideix en el concepte d'estoc general de sòl d'equipaments, que a través d'eines informàtiques permet actualitzar-lo i, per tant, adequar-lo a la demanda. Podem analitzar els marges de disponibilitat per tal de prioritzar determinats usos en funció de necessitats presents o futures.

Procés d'assignació d'usos del sòl

Tradicionalment, el planejament determinava els usos a partir dels tipus d'edificis que es preveien i, per tant, directament en funció de les zones que preveia (casc antic/usos residencials i artesanals, eixample/usos de residència d'alta intensitat, ciutat jardí/usos residencials de baixa intensitat, zona industrial/usos industrials...).

La multiplicitat i complexitat de la ciutat actual fa menys unívoca aquesta assignació. Avui dia, el planejament urbanístic estableix els usos del sòl a partir de la definició dels objectius del pla. L'única excepció d'aquest criteri seria el pla-

nejament de zones industrials, on es redueixen els usos a les activitats pròpiament industrials. En la resta de zones de la ciutat la tendència, amb relació als usos, és produir una certa barreja i, per tant, evitar l'especialització de la ciutat per usos. També és cert que la vida o durada dels usos és avui molt més curta que la dels edificis i que, per tant, convé tendir cap a plantejaments menys rígids.

Els criteris d'assignació en aquesta qüestió serien els següents:

- Usos principals, un o diversos, habitatge plurifamiliar, oficines, activitat.

- Usos compatibles, és a dir usos que es poden fer si no condicionen els usos anteriors (industrials de baixa intensitat).

- Usos complementaris, que tenen una superfície molt més petita que la principal, però que completen els altres usos (comercial amb limitacions...).

Aproximació a l'avaluació del potencial de transformació urbana i al Mapa de planejament urbanístic 2004-2010

La transformació urbana és el procés urbanístic principal que permet anar adaptant la ciutat de Barcelona a les noves dinàmiques i als nous requeriments que sol·liciten tant els ciutadans com les activitats econòmiques que hi tenen lloc.

La ciutat de Barcelona, per la posició geogràfica central que ocupa respecte a un àmbit regional i per la seva configuració física, està sotmesa constantment a canvis dins els seus límits físics. Tanmateix, i malgrat la inalterabilitat dels límits, la ciutat va creixent i va modificant progressivament els barris i els teixits edificats. L'anàlisi de la transformació urbana és, per tant, l'estudi d'aquests canvis, les implicacions que tenen i la previsió dels escenaris futurs.

La transformació urbana de la ciutat des del punt de vista del planejament urbanístic és l'instrument que permet planificar aquests canvis d'una manera reglada i sistemàtica mitjançant els anomenats plans urbanístics. Els plans urbanístics de transformació abasten àmbits de pla de grandària variable.

Mapa de planejament 2004-2010

Inclou tots aquests àmbits i que s'executi en aquest termini depèn de la dinàmica urbana de transformació:

1 Zona d'activitats logístiques	12 La Trinitat
2 Parc logístic	13 Casernes de Sant Andreu
3 Barri de la Marina	14 Sant Andreu / Sagrera
4 Fira / Carrer del Foc	15 Bon Pastor
5 Recinte Philips	16 Torrent Estadella / Verneda
6 Batlló/Magòria	17 Poblenou 22@
7 Entorn de l'estació de Sants	18 Diagonal Mar / Fòrum
8 Entorn del campus de Les Corts	19 Diagonal / Poblenou
9 Vall d'Hebron	20 Plaça de les Glòries
10 Tres Turons	21 Rodalies / Ciutadella
11 Vallbona	22 Nova bocana del port

Avaluació dels indicadors urbanístics dels plans

Representa el recull del contingut de paràmetres i superfícies del pla. Les superfícies bàsiques són:

- La superfície del pla.
- La superfície del sostre construït total del pla.
- La superfície del sostre per als diferents usos (sostre residencial, sostre industrial, sostre d'oficines, sostre hotel·ler, sostre comercial).

A partir d'aquestes dades bàsiques se'n poden extrapolar les complementàries:

- El nombre d'habitatges, a partir del sostre residencial i aplicant relacions d'un habitatge per cada 80 o 100 m² de sostre residencial.

- La població prevista és la resultant d'aplicar una densitat d'habitants per cada habitatge, que sol estar entre 2 i 3 persones per habitatge però depèn del fragment social al qual va dirigit l'habitatge.

- El nombre de persones que viuen en un habitatge segons dades 2001 és el següent:

Persones per habitatge	Població per tipus d'habitatge	Habitatges
1	155.463	155.463
2	354.852	177.526
3	377.340	125.780
4	386.672	96.668
5	136.725	27.345
6	44.886	7.481
7	14.504	2.072
8	7.688	961
9	4.302	478
10 o més	9.177	92
Total	1.491.609	593.866

Font: Cens de Població i Habitatge 2001. Institut Nacional d'Estadística. Institut d'Estadística de Catalunya. Departament d'Estadística. Ajuntament de Barcelona.

La mitjana global resultant d'aquestes dades és de 2,51 persones per habitatge.

A partir d'aquestes dades es pot formular la població que es preveu en aquestes noves àrees de transformació.

Llocs de treball

Els indicadors de llocs de treball ens permeten assignar una relació entre el sostre de l'activitat i els llocs de treball. Aquest indicador depèn del tipus de feina que es fa:

	m ² de sostre per treballador
Industrial convencional	75
Indústria logística	110
Indústria tecnològica	60
Comercial	40
Oficines	20
Hotel·ler	80

Font: Barcelona Regional.

Avaluació del potencial de transformació urbana

Les graelles finals d'avaluació del potencial són el resum, agrupat per districtes, de les dades que han de constar als plans aprovats o en curs d'aprovació i que es faran en els propers anys.

El sostre total que aprova cada districte (hectàrees i metres quadrats de sostre) s'ha de poder desglossar en tres conceptes específics:

- Sòl residencial i habitatge: especificant el nombre d'habitatges previst, els metres quadrats residencials i els metres quadrats de sòl per a equipament nou.
  - Sostres per a activitats industrials, tecnològiques i logístiques: en metres quadrats.
  - Sostres per a activitats terciàries i comercials: metres quadrats de comerç, oficines, hotels i grans equipaments.
- Són dades que podrem obtenir de la Direcció Tècnica d'Urbanisme i Infraestructures, i de Barcelona Regional.

El Pla d'habitatge en la planificació d'equipaments al territori

per **Jaume Barnada**

L'Ajuntament de Barcelona es va fixar com una de les seves prioritats en aquest mandat impulsar una política d'habitatge assequible que garanteixi l'accés de la ciutadania a un habitatge digne. Amb aquesta finalitat, el Consell Plenari Municipal va aprovar, al maig de 2004, el Pla d'habitatge de Barcelona, que té com a objectius bàsics:

- Millorar i facilitar l'accés a un habitatge digne i adequat als ciutadans i ciutadanes de Barcelona, d'acord amb les noves necessitats i en coordinació amb l'àmbit metropolità.
- Promoure la rehabilitació dels habitatges i barris de la ciutat.
- Coordinar les actuacions de totes les administracions públiques en matèria d'habitatge.

Per articular el Pla es preveuen quatre eixos clau que fan referència als aspectes fonamentals de la política que es vol aplicar i del model de ciutat que es proposa:

- Rehabilitació d'habitatges i de barris de la ciutat.
- Política de sòl.
- Promoció de l'habitatge assequible.
- Orientació i servei a la ciutadania.

Les actuacions del Pla d'habitatge 2004-2010 de l'Ajuntament de Barcelona s'agrupen en deu programes:

1. Programes de rehabilitació
2. Mobilització del parc d'habitatge buit
Processos de rehabilitació dels edificis i teixits de la ciutat amb l'objectiu d'impulsar la rehabilitació i mobilització del parc d'habitatge buit.
3. Programa de gestió de sòl
4. Noves àrees en transformació
5. Promoció d'habitatge protegit
6. Programa de construcció d'habitatge dotacional
Promoció de nous habitatges, execució dels nous planejaments en sòl urbà i obtenció de sòl. Garanteixen un desenvolupament racional i equilibrat del territori.
7. Foment de l'oferta d'habitatge de lloguer
8. Modificacions normatives en matèria d'habitatge
9. Atenció al ciutadà i suport en l'accés a l'habitatge
10. Optimització del procediment urbanístic
Programes instrumentals que proposen una innovació en el procés urbanístic, garanteixen a la ciutadania informació i transparència en la producció i adjudicació dels habitatges.

Impacte en la ciutat

El Pla d'habitatge estima com a potencial de construcció d'habitatges en el període 2004-2010 entre 65.000 i 100.000 nous habitatges, dels quals entre 19.000 i 37.000 seran habitatges assequibles i/o protegits.

En una primera fase, en el període 2004-2007, l'Ajuntament de Barcelona preveu un potencial de promoció de 10.000 nous habitatges protegits i/o assequibles (públics o privats) i l'aportació de 449 milions d'euros dels pressupostos municipals d'inversió.

Moviment de persones que genera el Pla d'habitatge

El Pla d'habitatge utilitza racionalment les previsions del planejament urbanístic de la ciutat i, com a tal, no fomenta els desplaçaments de la ciutadania respecte al seu lloc de residència. El pla proposa reutilitzar els espais urbans que poden ser reciclats a través de l'aplicació de processos que fan més complexa i diversa l'ocupació del territori. No es tracta de modificar la ciutat, sinó de completar-la mitjançant l'aplicació de fórmules que la facin més complexa i respectin les seves qualitats.

En els propers deu anys està previst un lleuger increment de població que no justifica per si sol la construcció de més habitatges, però la reducció del nombre d'ocupants de cada llar, acompanyada de la cada dia més diversa ocupació dels habitatges, sí que ho fa. Avui, cada dia més, la tipologia residencial és més diversa per tal d'absorbir les demandes, i la mitjana de persones per habitatge tendeix a acostar-se a dues persones per habitatge. Per tant, cal produir més habitatge per a la demanda existent, que serà sostinguda en els propers anys, però també cal fer-ho per tal d'homogeneïtzar la ciutat i donar una igualtat d'oportunitats a tots els ciutadans i ciutadanes.

La construcció d'habitatge nou no està pensada mai com un ús exclusiu i específic per a la ciutat, sinó que els nostres projectes sempre estan basats en el planejament urbanístic i sempre van acompanyats de tots els usos que requereix cada barri de Barcelona. Per tant, el Pla d'habitatge no proposa exclusivament construir habitatge, sinó fer més i millor ciutat.

Barcelona és una ciutat densa, compacta i diversa, on la vida s'entén com un fet social i amb forta relació urbana,

raó per la qual les previsions del Pla d'habitatge van acompanyades de la resta de previsions de desenvolupament de la ciutat (planejament urbanístic, xarxes de transport públic, construcció de nous equipaments i zones verdes, etc.). Els canvis en la mobilitat urbana haurien de ser mínims i en tot cas haurien de aprofundir en la diversitat i consolidació d'aquesta, sempre donant prioritat al transport públic.

Sòl d'equipaments que genera el Pla d'habitatge

El Pla d'habitatge no genera nous equipaments, sinó que es basa en la gestió i programació de les previsions del planejament urbanístic aprovat. Per tant, és aquest el que determina els estàndards urbans (equipaments, zones verdes, etc.) d'acord amb allò que s'ha aprovat en cada pla i en compliment de la normativa urbanística vigent i aplicable. En tot cas, amb l'execució del Pla d'habitatge es dóna prioritat a la construcció de nous equipaments, zones verdes i vials en algunes zones de la ciutat, però ha de quedar clar que aquest procés ja està planificat amb anterioritat pel planejament de cada barri o el general de la ciutat.

Com a conclusió, el Pla d'habitatge no pot determinar un índex de sòl d'equipaments, ja que aquest prové de les previsions dels planejaments aprovats. En tot cas, la política de gestió de sòl de l'Ajuntament i les previsions del Programa d'actuació municipal i el Programa d'inversió municipal seran els determinants dels nous equipaments de la ciutat.

L'habitatge dotacional

Un objectiu bàsic del Pla d'habitatge es la promoció d'un parc públic de lloguer assequible, però aquest no es pot construir de la manera tradicional, és a dir sobre sòl qualificat d'edificable, per dos motius: l'escassetat de solars i el preu del sòl. Per tant, cal cercar fórmules innovadores com ara l'habi-

tatge dotacional de lloguer sobre sòl d'equipament destinat a col·lectius específics.

L'habitatge dotacional és una nova fórmula residencial promoguda per l'Ajuntament i que proposa la creació d'un parc públic d'apartaments de lloguer destinats a col·lectius amb necessitats específiques (joves en el moment de l'emancipació, gent gran, etc.). Aquesta actuació està reforçada per la consideració de l'habitatge dotacional com un nou tipus d'equipament urbà (Llei d'urbanisme de Catalunya) i per la Modificació de les normes urbanístiques del PGM (avui en tràmit), on es proposa una nova qualificació urbanística HP/7 destinada a habitatges de lloguer per a joves, gent gran i altres col·lectius específics.

Aquests projectes es portaran a terme sobre sòls qualificats com a dotació urbana i aniran acompanyats de la construcció d'un equipament tradicional complementari a la planta baixa de l'edifici.

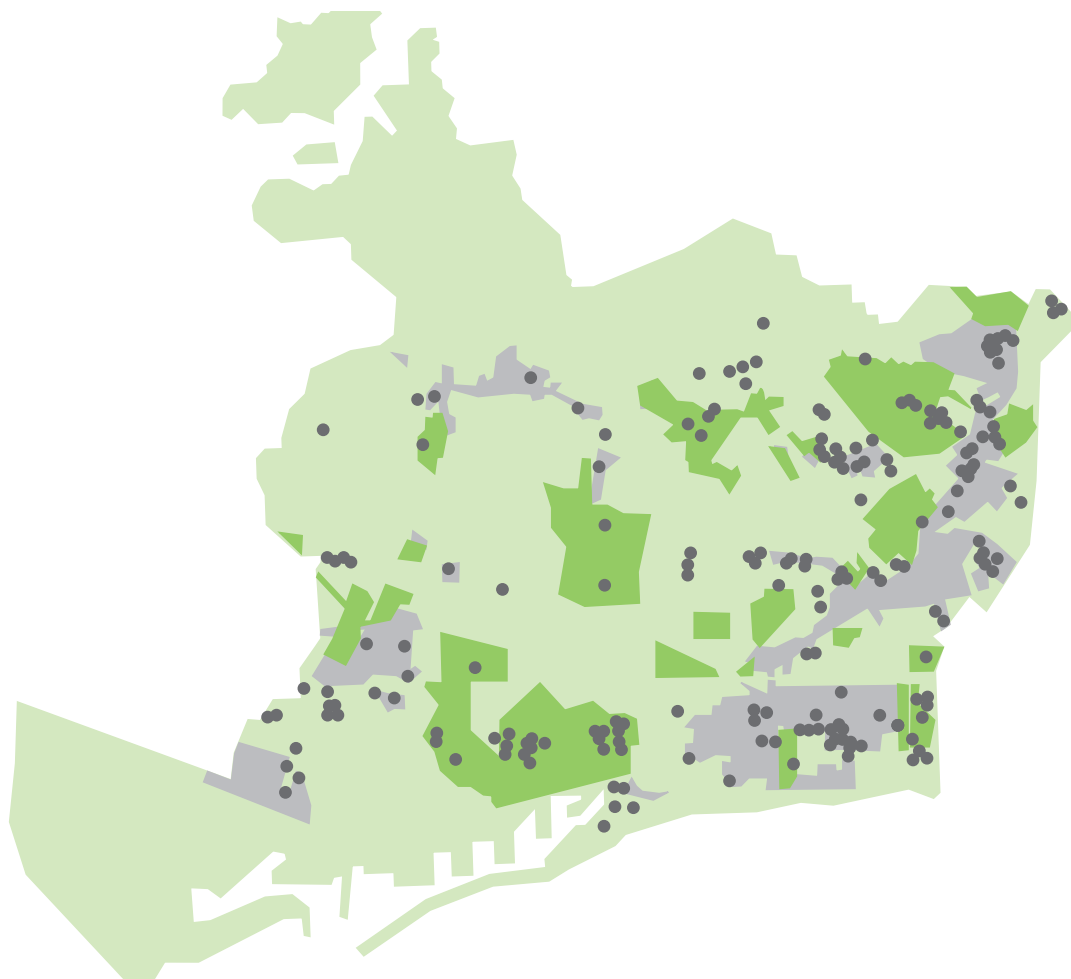
Amb la construcció de les previsions d'aquest programa d'actuació ja s'ha donat resposta a quasi 2.000 noves llars i en un futur immediat intentarem arribar a la xifra de 8.000.

Així, una de les prioritats del Pla d'habitatge és el Programa d'actuació en gestió de sòl, ja que permetrà planificar les actuacions previstes pel planejament aprovat. L'adquisició de sòl destinat a usos públics (habitatge protegit, habitatge dotacional de lloguer, equipaments, zones verdes i vials) és una estratègia bàsica de la ciutat així com una necessitat per tal de disposar de sòl on localitzar nous projectes d'interès públic.

El Pla d'habitatge reinterpreta els potencials del planejament previst a Barcelona, els objectiva i prioritza, amb la finalitat de cercar un desenvolupament urbà racional i sensible amb les necessitats de la ciutadania i les polítiques d'actuació urbanística. Les actuacions d'habitatge cerquen una transformació ordenada del territori urbà, atès que no es tracta de simplement construir edificis residencials, sinó de fer ciutat amb tot allò que això implica (nou habitatge, rehabilitació, equipament, espai públic, activitat econòmica, educació, lleure, etc.), la qual cosa comporta una redistribució dels usos i una major diversitat i complexitat urbana.

Mapa del Pla d'habitatge 2004-2010

- Àmbits de planejament
- Àrees de rehabilitació i barris d'atenció especial
- Promoció d'habitatge protegit (en execució)

Evolució d'escenaris: instruments

per Carles Salanova

Ara fa més d'un quart de segle de l'inici dels ajuntaments democràtics, un període en el qual Barcelona ha experimentat una transformació molt important a tots els nivells, també en l'extensió de les xarxes d'equipaments amb serveis d'atenció a les necessitats de les persones.

Bona part d'aquests canvis han tingut com a objectiu prioritari millorar la qualitat de vida i la convivència dels ciutadans i ciutadanes, i un dels indicadors més evidents d'això, i que ha contribuït a aconseguir-ho, és el nombre d'equipaments municipals/públics adreçats a les persones que s'han posat en funcionament al llarg d'aquest període.

Ha estat un procés que l'Ajuntament ha fet amb el suport de la societat civil, i molt especialment de les entitats i associacions veïnals, que han ajudat a determinar quines són les necessitats que la ciutat ha anat tenint.

La ciutat ha viscut tot un seguit d'esdeveniments prou coneguts que han facilitat o accelerat aquesta transformació.

Aquesta evolució de serveis i recursos (públics i privats) ha anat marcada pel diàleg entre quatre reptes i/o oportunitats:

- El marc competencial
- L'enfocament assistencial
- L'equilibri territorial
- La disponibilitat de sòl

Però hem de tenir present que quan parlem d'evolució no parlem únicament en termes quantitativs, sinó també des del punt de vista conceptual. Al llarg d'aquests anys, l'Ajuntament ha definit tipologies i models d'equipaments que han evolucionat amb el temps i que a hores d'ara han variat respecte a la idea original, atenent a un seguit de criteris: gestió de l'equipament, rendibilitat (en termes socials i econòmics), costos, adaptació a les necessitats dels usuaris i usuàries, etc.

Seguint, doncs, la història recent, es tracta d'analitzar com ha estat l'evolució dels equipaments en aquest període en els diferents territoris i barris, fins a arribar a la situació actual, que ha de ser el punt de partida per a la planificació futura, i quins han estat els instruments que han permès avançar en aquesta direcció.

Alguns moments clau

1979

- Es crea l'Àrea de Serveis Socials (els centres de serveis socials tenen una ràtio de 2 o 3 treballadors/res per 300.000 habitants).
- S'aprova l'Ordenança municipal per a la supressió de barreres arquitectòniques.
- Es crea el Servei de Difusió Cultural de Museus.

1980

- Es crea el Servei d'Equipaments Teatral.

1982

- Es posa en marxa el primer centre cívic de la ciutat.
- S'adjudiquen els primers habitatges adaptats.

1983

- Es crea l'Institut Municipal d'Assistència Sanitària (IMAS).

1985

- Procés de descentralització dels serveis socials.
- S'aprova el Pla de museus de la ciutat.

1986

- Traspàs de la gestió de les instal·lacions esportives als districtes.

1987

- S'aprova el Pla d'actuació en serveis socials.
- Es posa en marxa el Pla municipal d'instal·lacions esportives 1988-1992.
- Es crea el Consorci Hospitalari de Barcelona.

1989

- Es crea l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat.
- Es creen el Consell Escolar Municipal de Barcelona i els consells escolars dels deu districtes.

1992

- Es constitueix el Consorci Sanitari de Barcelona.

1993

- Els 86 espais esportius de les instal·lacions olímpiques passen al patrimoni de la ciutat.

1994

- Es crea el Consell de la Formació Professional Ocupacional

1995

- Neix l'Institut de Cultura de Barcelona.

1996

- S'aprova el Pla d'accessibilitat de Barcelona 1997-2006.

- Es crea l'Institut Municipal de Salut Pública.

1997

- S'elabora el Projecte Educatiu de Ciutat (PEC).

1998

- La ràtio de professionals de serveis socials és ja de 3 per cada 20.000 habitants; s'incorporen els equips de suport (psicòlegs i advocats); s'inicia el servei d'atenció a domicili.
- Aprovació del Pla de biblioteques.

2001

- Creació del Consorci de Biblioteques de Barcelona.

2002

- Es posa en marxa l'Agència de Salut Pública de Barcelona.
- Inici de l'elaboració del Pla estratègic de l'esport.
- Creació de la Comissió de Lectura Pública.

2003

- Canvi en el model d'atenció domiciliària.

2004

- Posada en marxa del Consorci d'Educació.

Evolució des de 1979: tres moments clau

		1979	Període 1980-2004	2005
Accés a la cultura	Biblioteques	10	15	29
	Arxius	0	10	10
Promoció social i associativa	Centres cívics	5 (1982)	23	45
	Casals de barri	n.d.	n.d.	18
	Casals, espais per a gent gran	Creació 1979	n.d.	57
	Casals, espais, ludoteques infantils	6 (1981)	23 (1991)	44
	Casals, espais per a joves	5 (1981)	20 (1991)	15
	Centres d'informació i gestió especialitzada	n.d.	3	9
	Habitatge jove	0	0	15
	Hotels d'entitats	n.d.	n.d.	4
Accés a l'ensenyament	Escoles bressol	23	39	53
	CEIP municipals	12	14	13
	IES municipals	11	11	9
	Centres de FP municipals	8 (1988)	22	0
	Escoles educació especial municipals	3	3	4
	Escoles adults municipals	4	3	2
Foment de l'esport	Complexos esportius	n.d.	n.d.	37
	Piscines	n.d.	n.d.	43
	Pistes poliesportives	n.d.	73	72
	Camps (futbol, beisbol, hoquei...)	n.d.	41	51
	Espais esportius especialitzats	n.d.	n.d.	18
Atenció sanitària	Centres d'atenció primària	n.d.	49	56
	Centres atenció i seguiment de drogodependències	2 (1981)	6	12
Atenció i inclusió social	Centres de dia municipals per a gent gran	0	0	2
	Centres de serveis socials	10 (1981)	24 (1987)	33
	Centres d'atenció i informació a les dones	1 (1982)	6	7
	Centres de desenvolupament infantil i atenció precoç	n.d.	n.d.	3
	Habitatges per a gent gran	0	0	10
	Residències per a gent gran	2 (1982)	3	4
	Llars/residències amb suport	0	0	1
	Residències per a persones amb discapacitat	1 (1983)	2	9
Tramitació	Oficines d'atenció al ciutadà	0	inici 1993	14
Comerç	Mercat municipal	36	38	40
Sostenibilitat	Punt verd, Punt verd de barri	0	0	15
Seguretat	Comissaries			32

Instruments

Els instruments que, des del vessant municipal, han facilitat l'avanç en l'evolució positiva dels escenaris de les diverses xarxes d'equipaments han estat:

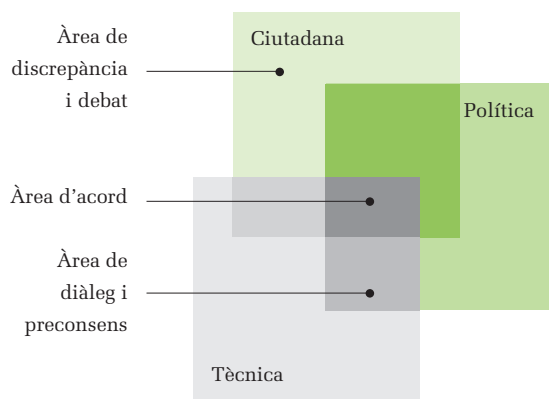
- Els programes d'actuació municipal (ja sigui en format ciutat al Pla d'actuació municipal, PAM, o explicitats i detallats a escala territorial al Pla d'actuació de districte, PAD).
- Els plans d'equipaments (en les versions territorials i/o temàtiques).

Aquests dos instruments bàsics de planificació estratègica es concreten en períodes de temps limitats i definits prèviament (de quatre anys propis del mandat, en el cas del PAM-PAD, i períodes més llargs, en el cas dels plans d'equipaments) i a través de processos participatius establerts i s'executen a través del Programa d'inversió municipal.

Els programes d'actuació municipal recullen les diferents accions que l'equip de govern durà a terme a la ciutat al llarg del mandat, ja sigui en un districte o en un àmbit temàtic concret. Es tracta del full de compromisos que s'adquireix amb la ciutadania i que, en bona part, ha estat consensuat amb els diferents agents socials. En aquest mandat s'han endegat processos de participació (p. ex.: consells ciutadans) per tal que els diferents programes d'actuació municipal s'elaboressin conjuntament entre els responsables polítics, els veïns i veïnes i les entitats i associacions.

Podríem concloure que el PAM pot fer la funció d'un pla d'equipaments (escenari a curt termini, de només quatre anys) tot i que alguns dels PAD recullen actuacions que, finalment, no podran ser dutes a terme fins a mandats posteriors. Per tant, també es tracta d'eines de planificació molt importants.

En els PAM-PAD les propostes que es recullen es fonamenten en tres visions:

El PAD és un document que s'elabora per a i des de cada districte, i que té una vigència que es correspon amb el mandat municipal. Inclou diferents línies prioritàries d'actuació o objectius estratègics. És un document que sorgeix com a conseqüència d'un procés participatiu i, en aquest sentit, fem esment dels mecanismes de participació que hi ha als districtes.

El Plenari del Consell Municipal de 28 novembre de 2001 va aprovar les Normes reguladores del funcionament dels districtes, on es defineixen els principis d'actuació dels districtes pel que fa a les seves competències, organització, funcionament dels consells de districte i participació ciutadana.

Si parlem estrictament d'equipaments, el PAM i els PAD recullen dos tipus de proposicions derivades de la seva capacitat competencial:

- Voluntats per reclamar serveis o equipaments al territori.
- Compromisos per executar millores en la xarxa d'equipaments territorial.

Així, el PAM-PAD impulsarà polítiques i accions per reclamar a l'Administració competent el desplegament més complet dels seus serveis, o bé iniciarà, durant el període del mandat vigent, projectes vinculats a equipaments concrets.

És per això que quan es posi en marxa un pla d'equipaments a la ciutat caldrà revisar prèviament i amb detall els compromisos adoptats en aquests documents de mandat. Proposen un sistema senzill per ordenar la informació del PAM i els PAD:

	Competència municipal		Acord municipal de				En PIM	
	Sí	No	millora trasllat	rehabilitació adquisició	construcció	Sí	No	
Equipament 1								
Equipament 2								
...								

PIM: Programa d'inversió municipal.

Els altres instruments de visió estratègica que creiem imprescindible revisar de forma prèvia a l'inici dels treballs d'un pla d'equipaments són, precisament, els altres plans d'e-

quipaments en marxa o en fase d'elaboració, ja que aquesta informació podrà afectar les futures decisions que s'hagin de prendre en la mesura que s'expliciti que:

- Ja estigui acordat fer l'equipament.
- Aprofitament d'un equipament proper que assegurarà el servei reclamat.
- Incompatibilitat d'equipaments propers.
- Visió de xarxes d'equipaments complementàries.

Per posar alguns exemples, el Pla de biblioteques afecta totes les biblioteques de la ciutat, o el Pla d'equipaments de Sants-Montjuïc afecta, d'alguna mesura, el que es pugui elaborar a les Corts.

Hi ha molts plans d'equipaments, impulsats per diferents administracions i/o òrgans de gestió, d'àmbit temàtic concret o d'àmbit territorial més o menys ampli; a tall d'exemple n'esmentem alguns: Mapa escolar 2005-2008, Pla de biblioteques de Barcelona 1998-2010, Pla de centres penitenciaris de Catalunya, plans d'equipaments territorials (del Clot, de la Verneja, del Poblenou, del Districte de Sant Andreu, de l'Eixample, de Sants-Montjuïc, de Sarrià - Sant Gervasi), àrees bàsiques de salut de Barcelona, mercats municipals, etc.

És, doncs, fonamental per a la realització d'un pla d'equipaments conèixer de prop els continguts i els compromisos que es desprenen dels plans ja aprovats i que, de ben segur, poden afectar la planificació en marxa.

Estem preparats?

Intervenir i fer possibles canvis en l'escenari actual d'equipaments en un territori requereix tenir un cert coneixement del passat (evolució dels escenaris, per què i com s'han produït els fets, les oportunitats), un gran coneixement del present (la foto actual de les xarxes d'equipaments al territori, els serveis que presten, els beneficiaris, els costos, etc.), però

sobretot conèixer el futur rastrejant aquells plans o programes en vigor on està compromès el desenvolupament d'aquesta xarxa en zones ben concretes de la ciutat.

Aquest coneixement del passat, el present i el futur ens col·locarà en una situació òptima i ens permetrà estar preparats per iniciar un pla d'equipaments propi, sempre que sapiem respondre aquestes preguntes bàsiques:

	Sí	No
1. Està previst un equipament al meu territori en qualsevol pla vigent?		
2. Està previst un equipament amb els serveis que necessitem a prop del meu territori?		
3. El creixement singular d'una determinada xarxa d'equipaments al meu territori aporta valor a aquest territori?		
4. En què necessitem millorar, en equipaments o en serveis a la comunitat?		
5. Les possibilitats de millora dels nostres serveis (en eficàcia, eficiència, qualitat, proximitat) estan ja esgotades?		
6. La meua comunitat es pot beneficiar d'un equipament molt proper al meu territori?		
7. Tenim detectades les oportunitats que podrien millorar substantivament les nostres dotacions en equipaments?		
8. Sabem el pes del sector privat a la nostra xarxa actual d'equipaments?		
9. Tenim oberts els canals amb totes les administracions i agents privats implicats o competents?		
10. Estem preparats per argumentar (diagnosi de situació actual, anàlisi de tots els factors, previsions de millora aprovats) el nostre futur pla?		

Disponibilitat de sòl

per Francesc Ragués

La disponibilitat de sòl és un aspecte fonamental en tota anàlisi de planificació urbana. El sòl és un element que, des del punt de vista de la quantitat, està limitat i és imprescindible per a la ubicació de tots els usos i activitats que intervenen en la planificació de la ciutat.

D'altra banda, és un aspecte clau, en especial a les ciutats compactes com és el cas de Barcelona, ja que s'hi produeix una concentració més gran de la demanda combinada amb una major intensitat d'ús i de necessitats urbanes.

El sòl qualificat d'equipament, com ja hem vist en la fase de coneixement, conforma, conjuntament amb el destinat als espais lliures, el conjunt de les reserves per dotar de serveis i resoldre les necessitats de la població resident.

La dinàmica de construcció de nous equipaments i, per tant, de consum del sòl destinat a aquest fi ha estat constant des del vigent Pla general metropolità (PGM), de l'any 1978. Aquesta dinàmica s'ha incrementat durant els darrers deu anys, tant des del punt de vista de nous equipaments públics com de nous equipaments privats.

El sòl qualificat com a equipament ha ampliat el ventall de possibles usos i destinacions urbanístics, la qual cosa ha implicat una major demanda.

D'altra banda, la delimitació o la quantificació del sòl qualificat d'equipament no és absolutament estable i tancada. Així, partint d'un equilibri inicial definit pel PGM que establia uns espais així qualificats, la transformació de sectors urbans i la reforma d'altres va aportant de manera progressiva noves àrees d'equipament i dotació que s'afegeixen a les existents.

L'anàlisi de disponibilitat de sòl parteix fonamentalment de les prospeccions següents:

- El sòl qualificat com a equipament pel planejament vigent, que inclou el definit pel PGM i el sòl així qualificat pels plans que l'han desenvolupat.
- D'aquest, el sòl ja ocupat per equipaments en l'actualitat i que, per tant, ja no s'avalua com a disponible.
- La determinació del sòl qualificat d'equipament actualment disponible.

Les prospeccions es formulen a partir de bases de dades que tenen origen divers (cadastral, geogràfic...) i que, per tant, requereixen un treball previ d'homogeneïtzació i filtratge.

Avaluació de la dificultat de transformació d'ús

L'avaluació de la dificultat de transformar un sòl qualsevol en equipament parteix necessàriament de l'anàlisi de les

característiques físiques d'aquest sòl. És a dir, si està edificat o no; si està edificat, l'avaluació incorpora les característiques de les edificacions que hi hagi i l'avaluació dels usos que actualment es donen als locals existents.

Aquest conjunt de característiques que ens permet fer l'avaluació s'estructura bàsicament al voltant de les dades associades al cadastre.

El conjunt de dades del sòl i de les construccions vinculades a les diferents propietats s'agrupa en el que s'anomena cartografia cadastral, que conté les dades precises de distribució del sòl en illes, parcel·les i edificis amb codis que permeten referir totes les parcel·les als seus titulars i a la resta de dades alfanumèriques. Cal que hi figurin els polígons cadastrals i les parcel·les amb totes les dades possibles (nombre d'alçades i formes de l'edificació i les geometries) que reflecteixin la realitat física de l'immoble.

El cadastre és el conjunt de finques urbanes que, en forma de registre, assigna les diferents parcel·les als titulars respectius. Comprèn tot el territori urbà i estableix de forma detallada les relacions de titularitat sobre la base d'un ordre que segueix el criteri de districte, el criteri d'illes de cases i el criteri de parcel·la. Cadascun d'aquests criteris té un codi numèric i la seqüència de tots els codis identifica de forma inequívoca la finca.

El cadastre disposa, a més, de les bases gràfiques d'identificació cadastral de les finques, les quals situen sobre les bases cartogràfiques (en general informatitzades) els límits de les finques amb precisió 1/500, els carrers i la numeració postal, les edificacions existents principals i auxiliars amb la indicació del nombre de plantes que tenen, i el material de coronament de l'edificació. També hi ha la indicació dels patis i dels sòls sense edificació. A les bases gràfiques cadastrals figuren els codis numèrics que permeten relacionar les finques en suport gràfic amb les corresponents de les bases de dades.

El cadastre s'actualitza regularment per tal de recollir totes les modificacions que s'han produït tant amb relació a la propietat del sòl (subdivisions, agrupacions, canvis de titularitat, etc.), com amb relació a les construccions (projectes d'ampliació, enderrocs, noves construccions, etc.).

El punt de sortida

El cadastre, informatitzat en les bases de dades cadastrals, conté la informació registrada de totes i cadascuna de les finques amb les dades següents:

Dades de localització	Adreça, codi de l'illa on està situada la parcel·la, codi de la parcel·la dins de l'ordre establert a l'illa de cases.
Dades bàsiques	Propietaris, superfície de sòl, superfície edificada, valor del sòl, valor de les construccions si n'hi ha.
Dades de qualificació	Les dades del sòl es descomponen en les qualificacions que hi ha a la finca amb la precisió de la superfície de cadascuna de les qualificacions.
Dades dels locals	La superfície construïda per a totes les plantes amb els respectius locals, amb indicació de la superfície, propietat i ús de cada local i el nombre d'habitages.

El valor dels immobles és el valor cadastral, que aglutina d'una banda el valor del sòl, segons la seva circumstància urbanística (posició urbana, districte, carrer...), i, de l'altra, el valor de la construcció, en funció de la qualitat i l'antiguitat, si escau.

És coneguda la relació directa de totes aquestes dades per tal de definir l'impost de béns immobles de cadascuna de les parcel·les.

Delimitació de la base de dades que defineix les parcel·les

A partir de la base de dades cadastral s'ha aplicat un filtre que permet llistar les parcel·les segons els codis de qualificació urbanística que consten al cadastre i que responen a parcel·les que contenen qualificacions d'equipament. Aquests codis són els següents:

17/7	7B/2,27	D
17A/7B	7B/2,60	DIS-EQUIP
7	7B/3,40	EQUIP(.5)a
7A/1	7B/3,86	EQUIP(.5)c
7B	7B/3,88	EQUIP-0,58
7B-1/1,20	7B/3,95	EQUIPAMI-3
7B-1/2	A1-P406	EQUIPAMI-4
7B-2/1,5	A2-P406	EQUIPAMI-5
7B-2/2,5	A3-P406	EQUIPAMI-6
7B/1	A4-P406	EQUIPAMI-7
7B/1,47	A5-P406	EQUIPAMIEa
7B/1,85	B1	EQUIPAMIEb

S'analitzen les destinacions actuals de totes les parcel·les i es descarten les que es considera que actualment ja tenen una destinació com a equipament i que, en conseqüència, no formaran part de l'avaluació de la fase següent.

Criteris d'avaluació de les dades resultants

L'avaluació resultant s'organitza en una base de dades que, mitjançant sistemes de càlcul i ordenació de les dades, permet assignar de manera detallada els criteris d'avaluació i, per tant, els valors resultants, revisant les parcel·les que contenen, en part o totalment, qualificació urbanística d'equipament i que no tenen una destinació actual d'equipament. En cada cas es defineix el grau de dificultat de disposar de les parcel·les per assolir una destinació d'equipament públic

Assignació de valors als criteris

Criteris d'avaluació		0	1	2	3	4	8
Tipus de propietat	Municipal	•					
	Pública		•				
	Privada, propietat única			•			
	Privada, diversos propietaris				•		
Sostre edificat	Propietat horitzontal					•	
	Índex < 1	•					
	Índex 1 < 2			•			
Edat de l'edifici	Índex > 2						•
	Més de 60 anys	•					
	De 25 a 60 anys			•			
Ús actual	menys de 25 anys						•
	Sense ús	•					
	Magatzem i aparcament		•				
	Comerç, terciari i habitatge unifamiliar					•	
	Habitatge plurifamiliar						•

Intervals de dificultat

Sense dificultat	0	Parcel·les que ja són en l'actualitat equipament; tot el conjunt de parcel·les ja funciona actualment com a equipament del tipus que sigui.
Dificultat baixa	0 < 8	Les parcel·les que, tot i estar qualificades d'equipament, tenen altres destinacions, però podrien transformar-se en equipament amb una dificultat baixa.
Dificultat mitjana	9 < 12	Les parcel·les que, tot i estar qualificades d'equipament, tenen altres destinacions, però podrien transformar-se en equipament amb una dificultat mitjana.
Dificultat alta	> 12	Les parcel·les que, tot i estar qualificades d'equipament, tenen altres destinacions, però podrien transformar-se en equipament amb una dificultat alta.

Es tracta de resumir en quatre grans grups els sòls qualificats d'equipament sumant els valors totals obtinguts com a suma dels quatre criteris anteriors.

Anàlisi de costos

per **Neus Arranz i Toni Martos**

Un equipament, tal com es defineix al Pla d'equipaments, és un conjunt d'espais o d'instal·lacions definides i diferenciades de la via pública, que disposa d'unes infraestructures de dimensions estandarditzades, on es fan les activitats i usos específics i propis d'un servei dirigit a la ciutadania o a uns usuaris determinats.

Aquest treball tracta de definir un model teòric i estandarditzat de costos que permeti determinar, en el moment que calgui, les implicacions econòmiques de la implantació i explotació d'un nou equipament per a cadascun dels diferents elements que generen despesa.

Establirem quins són els conceptes o elements de despesa imputables a cada família de tipologies d'equipaments, i definirem costos estàndard per concepte, de manera que es pugui estimar el cost teòric o previst de cadascun i, posteriorment, analitzar les desviacions amb la despesa real.

Conceptes i tipus de despesa

Inversió

- Adquisició (sòl o edificació)
- Construcció o rehabilitació
- Material inventariable i mobiliari

Explotació (fixes)

- Manteniment no ordinari i reparacions
- Subministraments (aigua, llum, gas...)
- Neteja
- Arrendaments
- Amortització de béns
- Primes d'assegurances
- Personal mínim d'estructura

Explotació (variables)

- Personal del servei (conveni)
- Organització del servei
- Activitats del servei
- Comunicacions
- Material fungible no inventariable
- Publicitat
- Altres

Despeses d'inversió

- Adquisició del sòl: és el cost que tindrà la compra, expropiació o qualsevol altra forma d'adquisició del solar on s'ubicarà l'equipament per crear.

- Construcció o rehabilitació de l'equipament: és el cost de la realització de les obres de l'estructura i elements constructius interiors, així com de totes les instal·lacions tècniques necessàries per a la posada en funcionament de l'equipament. S'hi inclouen les despeses relacionades amb l'execució d'obres com són les de redacció del projecte, direcció d'execució, control de qualitat i assegurança a tot risc de construcció, etc.

- Mobiliari i material inventariable: inclou tota despesa d'adquisició d'elements mobles inventariables, com ara mobiliari, equips informàtics, equipament tècnic –equips de so, llum, telecomunicacions, etc.– segons cada cas i les necessitats concretes de l'equipament.

Despeses d'explotació fixes són aquelles que es produiran quasi independentment de l'activitat que es faci a l'equipament, són les despeses mínimes per tenir-lo obert.

- Manteniment: inclouen les despeses de reparacions de l'edifici
- Subministraments: inclouen els consums d'electricitat, aigua, i gas o altres combustibles per a la calefacció.
- Neteja
- Arrendaments: inclouen les despeses de lloguer de l'equipament en cas que no sigui de propietat.
- Amortització de béns: és la previsió per a futures substitucions dels béns inventariables segons la vida útil de cada bé.
- Personal d'estructura: és el personal mínim necessari per tenir obert l'equipament; en concret, el responsable de l'equipament, un auxiliar o administratiu a les seves ordres i un recepcionista informador.

Despeses d'explotació variables són aquelles que varien en funció de les activitats que es fan a l'equipament.

- Personal estàndard del servei: és el personal que exerceix les activitats pròpies de cada tipologia d'equipament, segons s'explica l'apartat següent.
- Organització del servei: són les despeses de coordinació i gestió de les activitats que es fan a l'equipament.
- Activitats del servei: inclou totes les despeses necessàries per a la realització de les activitats pròpies de cada tipologia d'equipament i varien en funció de la grandària, els horaris i el nivell dels actes que tenen lloc a l'equipament.
- Comunicacions: inclou totes les despeses relacionades amb la telefonia i les comunicacions –missatgeria, correus, etc.– i són variables segons la tipologia de l'equipament i el nombre de persones que hi treballa.

- **Material fungible no inventariable:** és el material necessari per al funcionament ordinari de l'equipament que no sigui inventariable, com ara material d'oficina, petit material de ferreteria, etc. És variable en funció de la grandària i el nombre de persones que treballen a l'equipament, així com de la tipologia de les activitats que s'hi fan.

- **Publicitat:** són les despeses d'edició de material per difon-

dre les activitats que es fan a l'equipament. És variable en funció del volum de població a qui es vol arribar i de la dimensió de l'equipament.

- **Altres:** són totes aquelles despeses que no estan incloses en cap dels apartats anteriors i que cada tipologia d'equipament té com a pròpies.

Despeses o costos d'inversió

Agruparem aquí tots aquells conceptes que fan possible obtenir els elements necessaris per disposar del continent o edifici que conté els serveis que configuren l'equipament.

La determinació dels costos es fa de la forma següent:

Tipus de despesa	Font determinant	Unitat de cost
Adquisició del sòl	Preu de mercat Direcció d'Administració de Patrimoni	€/m ²
Construcció o rehabilitació de l'edifici	Col·legi d'Arquitectes	€/m ²
Mobiliari i material inventariable		€

Despeses o costos d'explotació

Analitzarem els elements vinculats al contingut o serveis que es gestionaran dintre de l'edifici. La determinació dels costos d'explotació es farà de la forma següent:

Tipus de despesa	Font determinant	Unitat de cost
Manteniment i reparacions	Direcció Tècnica de Manteniment i Pla de Locals - Serveis Generals	€/m ²
Subministraments	Direcció Tècnica de Manteniment i Pla de Locals - Serveis Generals	€/m ²
Neteja	Direcció Tècnica de Manteniment i Pla de Locals - Serveis Generals	€/m ²
Arrendaments	Preu de mercat. Direcció d'Administració de Patrimoni	€/m ²
Amortització de béns	RD 537/1997 pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre societats (BOE de 24 abril)	€/m ²
Primes d'assegurances	Direcció de Gestió de Patrimoni	€/m ²
Personal d'estructura (mínim)	Conveni de referència ¹	€/pers.

1. A: Conveni vigent de l'Ajuntament de Barcelona, Conveni vigent de la Diputació de Barcelona (per a Biblioteques), Conveni col·lectiu autonòmic del sector del lleure educatiu i sociocultural de Catalunya 2005-2007 o normativa posterior.

B: Conveni vigent de l'Ajuntament de Barcelona, Conveni vigent de l'Agència de Salut Pública, etc.

C: Conveni vigent de l'Ajuntament de Barcelona, Conveni vigent de la Generalitat de Catalunya (docents).

D: Conveni vigent de l'Ajuntament de Barcelona, Conveni col·lectiu de treball del sector de les empreses i entitats privades que gestionen equipaments i serveis públics afectes a l'activitat esportiva i d'oci per als anys 2005-2007 (DOGC núm. 448, de 13 d'octubre de 2005) o normativa posterior.

	Tipus de despesa	Font determinant	Unitat de cost
Variables	Personal estàndard del servei	Conveni de referència ¹	€/ pers.
	Organització del servei	Entre el 7% i 10% de les despeses d'explotació variables	€
	Activitats del servei	El departament gestor de l'equipament	€
	Comunicacions	Direcció Tècnica de Manteniment i Pla de Locals - Serveis Generals	€
	Material fungible no inventariable		
	Publicitat	Direcció de comunicació	€
	Altres	El departament gestor de l'equipament	€

Les estimacions de costos no consideraran els costos indirectes que hi puguin haver.

Agrupacions de tipologies d'equipaments

D'acord amb la semblança en la naturalesa i en la rellevància dels costos que es vinculen als equipaments, fugint d'una casuística molt exhaustiva i complexa però ingestionable, proposem establir unes famílies de tipologies d'equipaments que ens serviran per estandarditzar i homogeneïtzar l'anàlisi en matèria de despesa.

Les famílies de tipologia d'equipaments que es proposen són les següents:

Bloc A: equipaments per a l'accés a la cultura i de promoció social i associativa

Els equipaments d'accés a la cultura i de promoció social i associativa tenen en comú i es caracteritzen pel fet de ser punts d'informació, consulta o reunió per a diferents usuaris, col·lectius i associacions.

Bloc B: habitatges de lloguer i residències

Els equipaments d'habitatges de lloguer i residències tenen en comú i es caracteritzen pel fet de ser d'acolliment dels usuaris amb prestació d'alguns serveis comuns als residents.

Bloc C: equipaments per a l'accés a l'ensenyament

Els equipaments d'accés a l'ensenyament tenen en comú i es caracteritzen pel fet de ser equipaments per a la formació i el desenvolupament personal i social dels diferents col·lectius d'edat als quals van destinats.

Bloc D: equipaments per al foment de l'esport

Els equipaments per al foment de l'esport tenen en comú i es caracteritzen pel fet de ser equipaments adreçats a la pro-

moció esportiva entre la població en general, així com per donar suport a les entitats i clubs esportius.

Bloc E: equipaments per a l'atenció sanitària i la inclusió social

Aquests equipaments tenen en comú i es caracteritzen pel fet d'oferir atenció i inserció social als diferents usuaris.

Bloc F: oficines d'atenció al ciutadà (OAC)

Les oficines d'atenció al ciutadà ofereixen atenció presencial per obtenir informació i resoldre tràmits i gestions.

Elements correctors en el càlcul de costos d'equipaments

S'han de tenir en compte diferents elements que poden fer variar substancialment les despeses dels equipaments: l'horari d'obertura de l'equipament, i el nivell i la tipologia de les activitats que s'hi fan.

Caldrà tenir-les en compte a l'hora de calcular, al detall, els costos dels equipaments.

Les despeses d'explotació fixes estan estimades sobre la base dels equipaments existents en l'actualitat; si es planteja la construcció d'equipaments d'acord amb els nous usos del temps, amb uns horaris més amplis que els actuals, s'hauran d'introduir elements correctors en el càlcul de costos.

Així mateix, les despeses d'explotació variables tenen molt a veure amb el nivell i la tipologia de les activitats que es fan a l'equipament, però aquest aspecte l'ha de desenvolupar el departament impulsor de la construcció de l'equipament en el disseny del pla funcional d'aquest.

Àrees d'influència dels equipaments

per Carles Salanova

Com queda recollit en el document “Coneixement del pla d'equipaments”, moltes tipologies tenen delimitades àrees o zones d'influència per determinar, d'acord amb les seves característiques, el nombre d'usuaris/àries potencials que poden accedir als seus serveis.

En molts casos això està normativitzat formalment (centres educatius, centres d'atenció primària) i en d'altres s'ha establert d'acord amb un seguit de variables diverses.

En aquesta fase d'anàlisi tractarem de localitzar i descriure aquestes variables, així com la seva incidència en les diferents tipologies d'equipaments tractades, per tal de facilitar l'establiment de les possibles àrees d'influència.

En una primera aproximació, podem considerar les variables següents:

- **Distància:** generalment es fixa un radi d'acció al voltant de l'equipament i s'estableix la distància màxima que l'usuari/ària haurà de recórrer per accedir al servei. En ocasions això es pot mesurar mitjançant la variable temps.

- **Dimensions de l'equipament:** segons els metres quadrats de què es disposa. Un exemple d'això és el de les biblioteques de districte o de barri.

- **La ubicació de l'equipament** és un altre aspecte que cal considerar, així com la seva connectivitat (vials, mitjans de transport, camins de vianants, etc.).

- **El tipus de servei** que s'ofereix i a qui s'adreça (si es tracta d'un servei bàsic, si s'adreça a tota la població). Aquí cal veure quina és la projecció de l'equipament de què estem parlant: de proximitat, de desconcentració o de centralitat.

- Un altre aspecte bàsic que cal tenir en compte són les **característiques de la població** on s'ubica (o més ben dit, s'ubicarà) l'equipament. En funció d'això i per a determinats tipus de serveis l'àrea d'influència pot variar.

L'establiment d'aquestes àrees d'influència ens ajudarà a fer més evidents aquelles zones que pateixen dèficits i que, per tant, cal tenir molt presents a l'hora de fer la planificació.

Descripció tècnica

L'àrea d'influència ens indica la delimitació territorial sobre la qual actua o a la qual dona servei un determinat equipament. Aquestes àrees d'influència es poden establir en funció de diversos factors:

1. Normativa existent
2. Volums de població a atendre
3. Distància

La bibliografia existent apunta que el concepte àrea d'influència és difícil de precisar. Es mesura considerant les freqüències o probabilitats de desplaçament dels residents respecte a un centre, quan els residents aprofiten els serveis que aquest centre ofereix. Segons G. Chabot aquestes àrees tenen unes formes més o menys circulars, perquè la probabilitat de freqüentació d'un centre decreix de manera més que proporcional amb la distància al centre. També s'ha de tenir en compte que els límits de l'àrea d'influència són flexibles ja que en els marges d'aquesta els residents es reparteixen entre diferents centres.

Inicialment, el concepte àrea d'influència es va fer servir per mesurar la influència comercial que una ciutat exerceix sobre l'espai circumdant. Una de les primeres aportacions és la llei de Reilly, que estableix el següent: “Dues ciutats atreuen compradors al detall d'un nucli qualsevol situat entre elles en raó directa a la seva població i en raó inversa al quadrat de la distància que les separa”.

Expressió de la llei de Reilly:

$$\frac{V_A}{V_B} = \frac{P_A}{P_B} \cdot \left(\frac{D_A}{D_B} \right)^2$$

On:

V_A : vendes al detall de la ciutat A als habitants dels nuclis intermedis

V_B : vendes al detall de la ciutat B als habitants dels nuclis intermedis

P_A : població de la ciutat A

P_B : població de la ciutat B

D_A : distàncies entre la ciutat A i el nucli intermedi considerat

D_B : distàncies entre la ciutat B i el nucli intermedi considerat

Aquesta llei inicial ha estat modificada per altres autors considerant diferents elements com ara el nombre d'establiments comercials als nuclis o canviant la variable distància per la variable temps. Una altra modificació d'aquesta llei considera que la sensibilitat de les vendes amb relació a la distància pot ser diferent segons el tipus d'article i demostra que aquesta és més gran per als articles corrents que per als de luxe.

És una llei que té limitacions i ha rebut certes crítiques que s'haurien de tenir en compte a l'hora d'aplicar-les a una ciutat:

1. Considera que l'espai és homogeni.
  2. L'àrea d'influència està exclusivament determinada per les consideracions comercials.
  3. Les distàncies es mesuren sense tenir en compte els obstacles del relleu o les comunicacions.
  4. No considera que la importància de l'àrea d'influència varia segons el tipus de producte o la renda de les persones.
- Malgrat la seva senzillesa i estar qüestionada presenta els següents elements interessants:

1. Relaciona l'àrea d'influència amb dos factors: la població i la distància.
2. Encara que parli de la competència entre ciutats per captar les compres d'un punt intermedi es pot aplicar dins d'una ciutat, com a competència per obtenir un client. Per exemple, quan considerem la competència entre equipaments esportius públics i privats. I no tan sols per a les vendes, sinó també per a l'ús dels equipaments.

Mètodes per determinar l'àrea d'influència

Es consideren els dos mètodes següents:

1. **Mètode analític:** basat en la tramesa d'una enquesta en la qual es pregunta als habitants, mitjançant mostreig, on fan les compres amb més freqüència i es determina l'àrea d'influència de la ciutat per a aquells territoris on el volum de compres respecte a aquesta ciutat són més grans que respecte a d'altres. Aquest mètode és el que s'aplica, per exemple, en els mercats municipals dins de la ciutat.

2. **Mètode sintètic:** es fonamenta en l'aplicació d'un model, basat en una expressió matemàtica com, per exemple, la de Reilly, encara que n'hi ha d'altres com la teoria del lloc central (Christaller) o la llei rang-grandària (Zipf).

Dades

A continuació es presenten els equipaments per nivells (centralitat, desconcentració i proximitat) i els criteris considerats amb referència a les àrees d'influència a la primera fase (Coneixement) *de les Bases per a l'elaboració del Pla d'equipaments de Barcelona*.

Cada taula recull, a la primera columna, la tipologia de l'equipament i, a la segona, el criteri assignat per calcular l'àrea d'influència. En principi cada equipament correspon a un únic àmbit, però això no és sempre així, com es pot veure en el cas

de les biblioteques i dels centres educatius, que apareixen tant en els equipaments de desconcentració com en els de proximitat.

Com es desprèn de la taula que apareix a la pàgina següent, els criteris existents per als diferents equipaments es basen en les distàncies, la població o la unitat territorial (districte, barri).

Model d'anàlisi

Els equipaments considerats en el Pla d'equipaments són de tipologies i característiques molt diverses, la qual cosa implica que les àrees d'influència d'aquests equipaments dependran d'aquestes dues caracteritzacions. En aquest sentit, no es pot oferir una solució idèntica per a tots els equipaments, però sí que es poden apuntar una sèrie d'elements que poden afectar el radi d'aquestes àrees d'influència. Per a la resta d'aquest apartat es considera que quan es parla d'un factor o de la modificació d'un factor, aquest es l'únic que varia, de manera que la resta de factors es mantenen invariables (si la resta de factors es manté constant, *ceteris paribus*).

Aquests elements estaran associats a les causes següents:

- **Demanda:** està constituïda per aquells col·lectius que són possibles usuaris de l'equipament analitzat.
- **Oferta:** fa referència a l'equipament o servei analitzat.
- **Entorn:** fa referència a aquells factors de tipus físic, externs a la demanda i l'oferta.
- **Altres:** resta de factors de tipus social que hi poden incidir, com ara la normativa o la valoració social.

La taula següent recull elements associats a aquest factors:

Demanda	<ul style="list-style-type: none"> • Manca de demanda • Reivindicació / demanda de col·lectius
Oferta	<ul style="list-style-type: none"> • Capacitat instal·lada • Horari • Diversificació del producte • Especialització
Entorn	<ul style="list-style-type: none"> • Distància / temps de desplaçament • Transport i connectivitat • Orografia i accessibilitat • Densitat de població
Altres	<ul style="list-style-type: none"> • Acceptació social de l'equipament • Normativa

Equipament	Criteri
Equipaments de centralitat o capitalitat (ciutat)	
Biblioteca central	
Centres d'art i teatres	
Centres d'atenció especialitzada per a persones amb discapacitat	
Centres de desenvolupament infantil i d'atenció precoç (CDIAP)	
Centres ocupacionals per a persones amb discapacitat (CO)	
Equips externs de suport a la integració laboral (ESIL)	
Instal·lacions esportives especialitzades	
Llars residència i llars amb suport	
Museus i sales d'exposicions	
Residències per a persones amb discapacitat	
Equipaments de desconcentració (districte)	
Arxiu municipals de districte	Un per districte
Biblioteca de districte	Un per 75.000-150.000 habitants
Centres d'atenció i informació a les dones	
Centres d'atenció i seguiment de drogodependències (CAS)	
Centres de dia per a gent gran	
Comissaries de la Guàrdia Urbana de Barcelona	Una per districte
Comissaries dels Mossos d'Esquadra	Una per districte
Complexos esportius	A 15 minuts caminant (600 metres)
Habitatges de lloguer per a gent gran	
Habitatges de lloguer per a joves (10h)	
Hotels d'entitats	
Oficines d'atenció al ciutadà	Una per districte
Pavellons-pistes poliesportives	
Piscines	
Punts de barri	Un per districte
Punts verds fixos	
Residències per a gent gran	
Col·legis d'educació infantil i primària (sector concertat)	
Escoles bressol (sector privat concertat)	
Instituts d'educació secundària (sector privat concertat)	
Equipaments de proximitat (barri)	
Biblioteca de barri	10.000-25.000 habitants
Camps	
Casal de joves	Un per barri amb més de 10.000 joves
Casals de barri	
Casals i espais per a gent gran	A 10 minuts caminant (500 metres) 3,5 m ² /persona
Casals infantil i ludoteques	Un per barri amb més de 3.500 infants
Centres cívics	
Centres d'atenció primària de salut (CAP)	Un per cada 25.000 habitants
Centres de serveis socials	Actualment: (III PAS) un EBASP per cada 20.000 habitants, (IV PAS) un EBASP per cada 15.000 habitant.
Col·legis d'educació infantil i primària	Sector públic: dimensió com a màxim zona estadística i superposades
Escoles bressol	Sector públic: dimensió com a màxim zona estadística i superposades
Escoles d'adults-centres i aules d'educació permanent per a persones adultes	
Espais esportius urbans	
Instituts d'educació secundària	Sector públic: dimensió com a màxim zona estadística i superposades
Mercats municipals	A 15 minuts caminant (600 metres)

Demanda

- **Manca de demanda:** en aquells territoris on la demanda sigui baixa l'àrea d'influència de l'equipament serà més gran que en els territoris amb més demanda, ja que per tal d'aprofitar la capacitat de l'equipament s'haurà d'incrementar el radi per cobrir.

- **Reivindicació / demanda de col·lectius:** allà on hi hagi més reivindicacions i demandes de col·lectius probablement hi haurà més equipaments, per la qual cosa l'àrea d'influència disminuirà.

Oferta

- **Capacitat instal·lada:** si l'oferta d'un equipament permet un nombre d'usuaris elevat, aquest equipament tindrà una àrea d'influència més gran que un altre equipament de la mateixa tipologia i de capacitat inferior.

- **Diversificació del producte:** un equipament amb més productes per oferir pot tenir una àrea d'influència més gran que d'altres amb un nombre de serveis o productes més limitat. Així, s'ha de suposar que un complex esportiu pot tenir una àrea d'influència més gran que una piscina.

- **Especialització:** un equipament molt especialitzat pot tenir una àrea d'influència més gran perquè la distància pot no ser un obstacle quan l'equipament reuneix una oferta o temàtica molt concreta, mentre que en un territori petit pot tenir poca demanda. Un museu en podria ser un exemple.

- **Factors correctors de l'oferta:** el decrement del nombre d'equipaments ha de comportar l'augment de l'àrea d'influència.

- **Ampliació de l'horari:** l'ampliació d'horaris pot comportar que l'ús no sigui únicament dels residents a l'espai d'influència, sinó que també pot estar obert a les persones que treballen en aquesta àrea. Si l'horari és ininterromput, es pot donar aquest cas al migdia, per exemple.

- **Publicitat en zones adjacents:** la publicitat pot ser una manera d'ampliar l'àrea d'influència per a aquells equipaments d'ús discrecional, com ara els equipaments esportius amb una certa infrautilització.

- **Increment de l'oferta:** l'increment del nombre d'equipaments ha de comportar la disminució de l'àrea d'influència.

- **Limitació a un àrea geogràfica inferior:** el prestador del servei pot estar interessat a reduir l'àrea de prestació del servei per tal de garantir un nivell de qualitat, donar un trac-

te més personalitzat... En aquest cas l'àrea d'influència disminueix.

Entorn

- **Distància/temps de desplaçament:** en equipaments de proximitat, o en aquells on la freqüència d'ús és elevada, com més grans són la distància i el temps de desplaçament més petita és la utilització per part de l'usuari. Generalment es consideren distàncies que no impliquin un desplaçament de més de 10 o 15 minuts.

- **Transport i connectivitat:** el fet de disposar d'un equipament ben comunicat i amb facilitat d'accés pot afavorir una àrea d'influència més gran per a una determinada tipologia d'equipament.

- **Orografia i accessibilitat:** si un equipament determinat es troba en una zona aïllada, mal comunicada, amb important nusos viaris o muntanyosa, l'accessibilitat és difícil i l'àrea d'influència es redueix considerablement.

- **Densitat de població:** en una zona densament poblada sembla raonable considerar que hi haurà un nombre de clients potencials d'un determinat servei o equipament més gran que una zona amb una densitat de població menor. Això pot originar que encara que les àrees de diferents unitats (barris, districtes) siguin iguals, les dotacions d'equipaments hagin de ser diferents i l'àrea de cobertura sigui menor en l'equipament ubicat en una zona de densitat més gran.

Factors correctors

- **Millores d'accessibilitat:** les millores d'accessibilitat poden afavorir la utilització de l'equipament pel fet de reduir el temps o la distància necessaris per arribar-hi.

- **Noves línies de transport:** en els equipaments de proximitat, la introducció de línies d'autobusos de barri, per exemple, pot reduir el temps de desplaçament i augmentar l'àrea d'influència.

- **Noves places d'aparcament:** en determinats equipaments, com ara els mercats, l'oferta de places d'aparcament pot ajudar a ampliar-ne l'àrea d'influència.

Altres

- **Acceptació social de l'equipament:** hi ha equipaments que estan ben considerats per tothom, com ara les escoles bressol o els casals d'avis, però n'hi ha d'altres que poden comportar determinats problemes (soroll, brutícia...). En aquests casos,

la poca acceptació de l'equipament o servei pot comportar la necessitat d'ampliar-ne l'àrea d'influència i centralitzar la provisió del servei, o bé, al contrari, distribuir els equipaments en el màxim nombre de territoris possibles per tal de no concentrar les problemàtiques associades a aquests equipaments en una única zona.

- **Normativa:** per a determinats equipaments, la normativa marca la conveniència o obligatorietat de dotació segons un determinat nivell de població o d'usuaris potencials. En aquests casos l'àrea d'influència de l'equipament està determinada per la densitat de població de l'àrea considerada. Això succeeix, per exemple, amb els centres de serveis socials, de manera que el tercer PAS assenyalava un EBASP per cada 20.000 habitants i el quart PAS un per cada 15.000 habitants.

Factors correctors

- **Centralització de diferents serveis:** la centralització de diferents serveis en una única ubicació disminueix el temps d'accés, ja que amb un únic desplaçament es pot gaudir de diferents serveis. D'aquesta manera, encara que el temps i la distància necessaris s'incrementin, la distància o el temps per accedir al conjunt d'equipaments es redueix.

- **Canvi de la normativa:** el canvi de la normativa pot afectar l'àrea d'influència atès que assenyalava la dotació d'un nombre d'equipaments per a un nivell d'usuaris. Cal suposar que la normativa anirà dotant un major nombre d'equipaments per usuari per tal de incrementar la qualitat de la prestació del servei. Per tant, els canvis en la normativa haurien de reduir l'àrea d'influència.

Els nous usos del temps

per Orland Blasco

La necessitat de redefinir els usos del temps és un aspecte emergent per a la comprensió i el funcionament de la societat actual.

Cada vegada hi ha més consciència, en els diversos àmbits socials (privat, públic, empresarial, associatiu), que l'organització i la regularització del temps al voltant dels horaris de treball productiu remunerat, herència de la societat industrial, està sent superat per una realitat que parteix d'unes necessitats molt més plurals i polièdriques que, en conseqüència, demanen unes solucions més transversals, flexibles, dessincronitzades i facilitadores de la gestió de la vida quotidiana.

L'horari laboral, encara eix de referència general de l'organització del temps, es veu pressionat per factors clau que estan prenent una rellevància significativa per a bona part de la població:

- la terciarització de la economia,
- la incorporació de les dones al mercat de treball (fet que ha posat damunt la taula de forma plenament visible la doble jornada femenina i la necessitat d'incrementar els serveis adreçats a l'atenció a la infància i les persones dependents),
- la dualitat de rols (treballador/consumidor),
- la incorporació de cultures diferents aportades pels nouvinguts, etc.

Anàlisi de l'ús del temps

A l'hora d'incorporar més elements d'anàlisi a l'ús del temps cal establir dues tipologies:

- El temps de les persones
- L'ús i el temps de la ciutat

Pel que fa al temps de les persones, sabem que aquest no és homogeni, mostra característiques específiques en funció de l'edat, el gènere i l'estatus socioeconòmic, i varia segons la vinculació a diversos usos del temps:

- Al treball productiu remunerat
- A la convivència d'activitats en la vida quotidiana
- A l'àmbit domèstic
- Al temps lliure i de lleure

Així, amb relació a l'activitat vinculada al treball productiu remunerat es té en compte el temps que s'hi dedica, la dedicació segons el sexe, la ubicació del lloc on es treballa, el temps de desplaçament a la feina, amb quin mitjà es fa el desplaçament, etc.

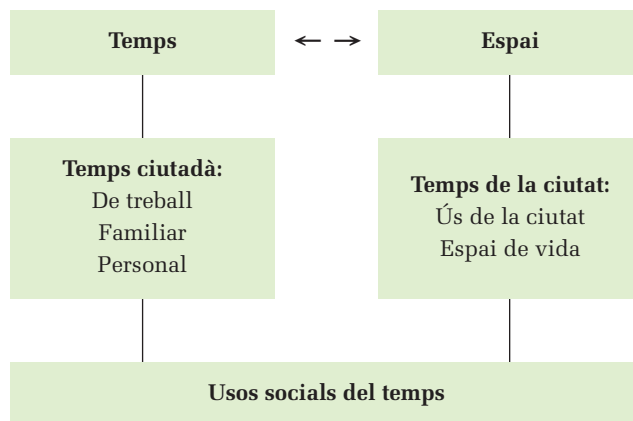
Pel que fa al temps vinculat al treball domèstic, es té en compte el temps que s'hi dedica, la dedicació segons el sexe, el repartiment de tasques entre els membres que componen

una determinada unitat familiar, el temps dedicat a la cura de menors i persones dependents, els moments i temps destinats al proveïment bàsic de les necessitats de la llar, per exemple la compra d'aliments, etc.

Respecte al temps lliure i de lleure, es té en compte el temps segons els tipus d'activitats que es porten a terme, si aquestes es fan fora o dins de la llar, la percepció personal i el grau de satisfacció quant a la disponibilitat de temps propi, etc.

Pel que fa a la convivència d'activitats en la vida quotidiana, el cicle vital és un factor determinant en el diferent ús, organització i percepció del temps, factor que es treballa a partir de la segmentació en els grups d'edat següents: joves menors de 25 anys, adults entre 25 i 64 anys i gent gran a partir de 65 anys. El sexe torna a ser una variable clau que cal considerar pel pes de la doble activitat de les dones respecte als homes.

Pel que fa a l'ús i el temps de la ciutat, és clar que la vertebració i l'ús del territori quant a lloc de desenvolupament de les activitats desplegadas, així com la localització dels serveis que donen resposta a les necessitats de la població i a la demanda de serveis, són aspectes directament interrelacionats amb l'ús personal del temps.

En aquest sentit cal prendre en consideració els factors següents:

- L'ampliació de la ciutat real a l'espai metropolità, amb tot el que això implica de desplaçaments, distàncies i connectivitat.
- L'especialització funcional dels espais dins de la ciutat.
- La intensificació d'activitats als barris (compres, esports, lleure, etc.), amb la consegüent valoració del factor proximitat com a preferència de l'espai proper per a la realització d'activitats.

Els horaris i els temps

Cada vegada són més nombrosos els col·lectius de persones que necessiten que es produeixi una dessincronització del temps de la ciutat, temps, com ja s'ha comentat, majoritàriament sincronitzat a partir del model uniformitzador del temps generat per la societat industrial.

La dessincronització implica una reorganització del temps públic que afecta la dedicació del temps particular de cada persona a l'hora d'organitzar la vida quotidiana a partir de la interrelació entre diversos àmbits: treball remunerat, treball domèstic, relacions personals, estudi, entreteniment, desplaçaments, etc.

El temps de la ciutat comporta una interacció del temps cada vegada més complexa que, com que afecta col·lectius i sectors amb interessos diferenciats, fa necessària una intervenció pública de sensibilització i concertació entre els diversos agents afectats i d'ordenació i planificació pel que fa especialment als serveis públics.

Això vol dir que els nous models de temps dessincronitzat no podran tenir únicament el treball remunerat com a referència exclusiva, ni tampoc podran sustentarse en un simple ordenament normatiu de les administracions públiques. Els reptes que es generen a partir d'una nova realitat social amb relació als usos del temps exigeixen una participació activa de tots els agents i col·lectius implicats, de manera que es possibiliti una articulació participativa i consensuada que parteixi de les orientacions següents:

- Organització flexible i dessincronitzada del temps.
- Conciliació horària entre els diferents àmbits i serveis en què s'usa el temps.

Els horaris són la part visible dels usos del temps i les administracions, com a garants del benestar quotidià de les persones, incideixen en les normatives d'aquests horaris en l'activitat econòmica (horaris de mercats, horaris comercials, horaris de locals d'oci nocturn, etc.) i per garantir altres drets de la ciutadania. En canvi, no hi ha una normativa clara sobre els horaris dels equipaments i serveis públics i les persones no han incorporat els hàbits d'aquests funcionaments horaris, mentre que sí ho han fet en el comerç regulat. Encara hi ha molta gent que creu que només es poden fer tràmits al matí, tot i que des de fa anys aquests es poden fer al migdia i a primera hora de la tarda; la ciutadania associa els serveis privats a una major disponibilitat horària, que l'Administració limita, i els serveis públics, incloent-hi molts dels seus equipaments, a uns horaris reduïts de l'Administració pública. Per tant, els ciutadans no tenen incorporat que poden usar els equi-

paments en unes franges horàries àmplies. Una bona pràctica es dona a les biblioteques, o a les oficines d'atenció al ciutadà, on tenen visibles els horaris d'obertura.

L'Administració ha d'incorporar els horaris, les hores d'obertura diària, els festius, els períodes de vacances, tots els imputs que afecten el temps dels equipaments i l'ús que en poden fer els ciutadans.

En aquest treball es conceptualitzen les polítiques del temps, s'utilitzen les dades disponibles a partir de dades extremes d'estudis i enquestes elaborats pel Programa dels nous usos del temps en un àmbit de ciutat i en un àmbit de barri. Finalment s'analitza la relació del temps i els equipaments per passar a donar unes pautes bàsiques i unes prioritats a l'hora de tenir en compte el factor temps en el desenvolupament de la xarxa actual i futura d'equipaments de la ciutat.

El temps com a dret ciutadà i les polítiques públiques del temps

Tots els elements exposats fins ara s'emmarquen en un principi fonamental: el gaudi del temps és un dret clau de la ciutadania a partir del qual s'ha d'articular el funcionament de la vida quotidiana, funcionament cada vegada més diversificat i complex.

En aquest sentit, el funcionament de la ciutat en conjunt, els equipaments que aquesta posa a l'abast dels seus ciutadans i ciutadanes i els horaris a partir dels quals aquests hi tenen accés han de poder satisfer aquest dret de forma racional, estandarditzada i fàcilment accessible per donar satisfacció a les necessitats individuals i col·lectives, que evolucionen contínuament a través del temps.

Per tant, no es tracta només de conciliar horaris per millorar la qualitat de vida personal, sinó de veure com un tipus de ciutat com Barcelona és capaç d'aplicar polítiques globals que des de la proximitat i la transversalitat permetin adaptar-se a unes necessitats que són diferents de les de fa deu anys i que seran diferents de les dels deu propers.

Amb relació als equipaments, aquestes polítiques han de centrar-se en els aspectes següents:

- L'existència d'equipaments i serveis públics de proximitat.
- La realització d'activitats comunitàries de proximitat.
- L'ampliació, estandardització i conciliació dels horaris d'accés al conjunt de serveis i equipaments públics per tal de facilitar-ne l'ús a la gran majoria de ciutadans i ciutadanes.
- La millora de les possibilitats de mobilitat a la ciutat, en

conjunt i internament als barris, potenciant els mitjans de transport públic i millorant la freqüència del servei.

La planificació dels equipaments de la ciutat té una relació importantíssima amb l'ús i el gaudi del temps, no entès exclusivament sobre la base del temps dedicat a la feina, com comentàvem anteriorment, sinó també incorporant el temps dedicat a la recepció de diversos tipus de serveis, al lleure i a la creació de relacions, tant personals com socials, en el sentit més ampli.

En definitiva, es tracta d'incorporar al conjunt de polítiques municipals les polítiques vinculades a l'ús del temps, per avançar en l'adequació del planejament i els usos de la ciutat al ritme i les necessitats de la ciutadania.

Els nous usos del temps i la planificació d'equipaments

L'ús i gaudi del temps és un factor clau en els processos de transformació urbana, com també ho és la planificació dels equipaments de la ciutat, ja que ambdós factors incideixen directament en el benestar quotidià de la ciutadania.

Així doncs, la interrelació entre equipaments i temps emmarca la realització dels diferents tipus d'activitats que porta a terme la ciutadania. Una interrelació racional i efectiva d'aquests factors és clau per a una gestió eficient, eficaç i satisfactòria del temps individual i col·lectiu.

En un moment on la ciutat de Barcelona dona prioritat als interessos de la ciutat endins (la Barcelona dels barris) i on els punts estratègics d'aquesta nova mirada se centren en l'accessibilitat, la mobilitat i la proximitat, en la vida més propera de les persones als barris, el temps és un element estratègic i transversal fonamental per garantir aquests conceptes que han de desenvolupar les polítiques públiques de Barcelona.

El factor temps ajuda a pensar pautes vàlides per a la xarxa d'equipaments de la ciutat i, a més, una estandardització dels usos i dels horaris pot ajudar a ampliar o delimitar la funció de l'equipament o xarxa analitzat.

D'acord amb aquestes orientacions i amb les polítiques del temps plantejades a l'apartat anterior, a continuació s'exposen els aspectes que s'han de considerar en el Pla d'equipaments des de la perspectiva dels nous usos socials del temps:

- **Elaboració d'estàndards horaris tan amplis com sigui possible pel que fa a l'atenció i prestació de serveis** per part de totes les tipologies d'equipaments, en la línia ja establerta per part de la xarxa de biblioteques, amb la intenció, en alguns

casos, d'incorporar a l'ús públic alguna tipologia d'equipaments (escoles de primària i instituts; elaborar, en el cas d'equipaments de promoció social, uns estàndards flexibles de màxims) que puguin adaptar-se a cada singularitat dels barris i buscar-los alguna funció específica: l'ús dels patis té a veure amb la promoció esportiva, ¿pot ser aquesta funció la central dels centres escolars? ¿Es poden buscar altres funcions que ens ajudin a adequar els horaris i els temps a l'ús? ¿Podem fer que els centres de secundària siguin espais per promoure la paritat a partir d'experiències que es fan en aquests centres? Si fos així, ¿s'haurien de buscar uns horaris adaptats a aquesta funció?

- **Priorització** de la concreció d'aquests estàndards en els equipaments de proximitat i, en el cas de desconcentració, focalitzar els esforços en els que s'exposen a continuació: oficina d'atenció al ciutadà, punt verd, centres d'informació per a dones, centres de dia per a gent gran, centres d'educació en totes les etapes, escoles d'adults, centres de salut mental i comissaries. Un debat: un equipament i un servei no són el mateix, però els serveis es troben als equipaments; així, s'ha de valorar que la xarxa de proximitat no pot deixar al marge els serveis que s'hi presten (p. ex.: que les OAC adaptin els seus horaris a les necessitats dels ciutadans). Dimensionar i aprofitar més l'accés als serveis a través de les eines tecnològiques. Facilitar, en el cas que el servei ho permeti, la realització de tràmits i gestions a través del telèfon i d'internet, potenciant la utilització de la xarxa d'entitats del barri com a elements actius que traspassen el boca-orella pels veïns a partir de facilitar tots els tràmits de permisos de via pública, subvencions, registres, instàncies, etc.

- **Crear una xarxa temporal d'equipaments de proximitat** vetllant perquè les funcions i els temps en facilitin l'ús i potenciïn la coordinació i conciliació d'horaris de serveis i d'activitats entre les diverses tipologies d'equipaments, de manera que permetin compatibilitzar i optimitzar el temps, interrelacionant l'activitat escolar, la realització de gestions i tràmits, la realització d'activitats esportives o d'esbarjo o la prestació de serveis d'atenció social a persones dependents. Els serveis adreçats a infants, gent gran i persones amb dependències mereixen una especial atenció per l'impacte que produeixen en les persones, generalment dones, que en tenen cura. Aquesta idea està reforçada en un dels punts bàsics del document municipal *La Barcelona dels barris*, on es parla de la "consideració conjunta de totes les dotacions que conflueixen en una mateixa zona". L'eix de planificació bàsica podria ser els temps dels equipaments, i insistim que la xarxa de serveis i equipaments per a gent gran no és una xarxa a part, sinó

que s'ha d'integrar en la xarxa i valorar-ne la complementarietat; qui acompanya els avis als centres de dia són les famílies (algun membre de la família); un bon exemple de complementarietat i de preocupació per generar activitats intergeneracionals són els equipaments compactats com els de Fort Pienc, a l'Eixample.

- **Millorar la mobilitat per accedir als equipaments de proximitat**, principalment mitjançant el bus de barri, tenint en compte la millora de les freqüències, la ubicació de les parades i la connectivitat entre els diferents equipaments. La detecció d'elements interessants en l'estudi integral dels temps al barri de la Marina-Zona Franca, exposats anteriorment, poden ser d'utilitat per a altres barris de la ciutat. En aquest cas hem de pensar en mobilitats curtes: infants, famílies i gent gran, i considerar que si els equipaments han d'estar interconnectats, també ho han d'estar amb mitjans de mobilitat de proximitat (bus de barri, carrers de vianants, serveis de bicicletes, etc.). S'ha de potenciar la funció del bus de barri amb relació als centres de salut generals i els d'especialistes, cosa que s'ha resolt de forma positiva en alguns casos a Nou Barris o en altres zones.

- **Aprofitament de l'ús dels equipaments**, com l'ús dels equipaments escolars per al temps extraescolar, per exemple. En aquest sentit, actualment estem duent a terme un projecte conjunt amb la Fundació Bofill a partir del qual es podran extreure criteris i pautes per millorar de la utilització dels equipaments escolars a escala de ciutat.

- **Cal establir uns estàndards revisables**. Davant els canvis en el món del treball i altres necessitats que es plantegen, s'ha de preveure una revisió periòdica dels estàndards temporals que s'apliquin als models d'equipament i de la xarxa d'equipaments de proximitat. Les noves necessitats poden portar a noves tipologies d'equipaments que ara no són previsibles.

- **Apostar per cobrir els serveis en èpoques de vacances**, com el mes d'agost, per exemple, en barris amb alta densitat de gent gran, nouvinguts i altres. Aquesta necessitat l'estan cobrint alguns equipaments, com els del Fort Pienc, i la compactació pot representar un potencialitat per a aquest tipus de propostes.

- La utilització dels equipaments per part de col·lectius, i no només d'individus, pot facilitar plantejar-se l'ús col·lectiu d'aquests. Últimament s'estan considerant **les famílies en conjunt per a l'ús de la ciutat**, atès que són el nucli bàsic que fa funcionar les persones davant les dificultats de la gestió del temps. Són un públic al qual es fa referència en conjunt en alguns tipus d'equipaments, com ara les biblioteques. Per tant, a partir dels programes de suport a les famílies s'ha de veure com es pot coordinar i utilitzar la xarxa d'equipaments en pro-

postes de centres per a famílies que s'estan valorant en aquest moment.

- Una franja de població amb moltes dificultats d'accés a la xarxa d'equipaments i serveis de proximitat és la **població ocupada que treballa de nit**, unes 60.000 persones (una població que supera la de dos barris estàndard que es planteja el pla de barris de Barcelona). És difícil preveure les seves necessitats, però sí que es pot tenir una xarxa bàsica de ciutat que cobreixi les necessitats d'aquest col·lectiu concret.

- **Consensuar els horaris entre el sector públic i el privat**. Els equipaments culturals de ciutat s'estan adaptant a les noves necessitats; els equipaments d'oci cultural, com ara teatres i cinemes, ja han vist que l'ús del temps dels ciutadans està canviant i, en aquest sentit, no seria lògic que els teatres privats s'adaptessin als nous horaris i els teatres públics, en canvi, no ho fessin.

Estudis elaborats: resultats i dades rellevants

1. L'estudi *L'ús social del temps a Barcelona* (2006), promogut per la Regidoria dels Nous Usos Socials del Temps i elaborat per l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona, aporta, entre d'altres, les dades següents:¹

Treball productiu remunerat

- El 52% dels barcelonins i barcelonines treballen entre 35 i 40 hores la setmana.

- La mitjana de temps de treball setmanal és de 40 hores 24 minuts.

- Treballen una mitjana de 5,1 dies la setmana.

- Un 86,7 treballen a jornada completa.

- El 57,2% tenen horari partit de matí i tarda.

- Les categories professionals més altes dediquen més hores al treball remunerat, 44 hores setmanals.

- A les empreses públiques es treballa una mitjana de 37 hores 12 minuts i a les privades 41 hores 6 minuts.

- Els homes treballen una mitjana de 43 hores 25 minuts i les dones de 36 hores 25 minuts.

- Els homes treballen unes 7 hores de mitjana setmanal més que les dones, 46 hores 12 minuts i 36 hores 25 minuts, respectivament.

1. Les dades presentades en l'estudi estan extretes de l'Enquesta metropolitana des de l'any 1985 a l'any 2000. Les dades citades en aquest document fan referència a l'any 2000.

- El 76,6% treballen a la ciutat.
- Triguen quasi 26 minuts de mitjana per desplaçar-se de casa a la feina.
- El vehicle privat, amb un 41,7%, és el mitjà de transport més utilitzat per als desplaçaments.
- Un 4,7% tenen una segona feina.

Àmbit domèstic

- La mitjana de dedicació setmanal dels barcelonins i barcelonines a les feines de l'àmbit domèstic és de 2 hores 9 minuts, mitja hora menys que deu anys enrere.
- Les dones hi dediquen més del triple d'hores que els homes, 3 hores 13 minuts per 58 minuts diaris, respectivament.
- Les dones assumeixen exclusivament la cura dels menors en el 47,7% dels casos.
- Les dones assumeixen exclusivament la cura de les persones dependents en el 50% dels casos.
- Es compren els aliments de la llar entre 1 i 3 vegades la setmana.

Temps lliure i de lleure

- La mitjana diària d'activitats de lleure dins de la llar dels barcelonins i barcelonines és de 2,1.
- Les activitats més realitzades dins de la llar són veure la televisió, amb el 56,9%, llegir, amb el 52,2%, i escoltar música, amb el 21,1%.
- La mitjana diària d'activitats de lleure fora de la llar és d'1,8.
- Les activitats més realitzades fora de llar són passejar, amb el 56,3%, anar al cinema, amb el 21,7%, i sortir i xerrar amb amigats o la parella, 20,1%.
- El 65% té la percepció de disposar de molt (35,1%) o bastant (29,9%) temps lliure, mentre que el 34% manifesten tenir poc temps lliure.
- Les persones entre 25 i 44 anys són les que manifesten més insatisfacció quant a la disponibilitat de temps lliure (valoració mitjana de 3,8 i 4,9, respectivament, sobre una valoració de 9), mentre que en la gent gran és de 6,9.
- Les persones ocupades manifesten una valoració mitjana de disponibilitat de temps de 3,8 sobre 9, mentre que en les persones aturades és de 5,3.
- Les persones amb estudis universitaris manifesten una valoració mitjana de disponibilitat de temps de 4,3 sobre 9, mentre que en les persones sense estudis aturades és de 6,4.
- La mitjana d'hores de son és quasi de 8 hores, si bé els homes, els joves, les persones amb estudis i els ocupats dor-

men menys que els altres grups, entre 7 hores 10 minuts i 7 hores 38 minuts.

Convivència d'activitats en la vida quotidiana

- El grup d'edat entre 25 i 64 anys, especialment entre 25 i 44, és el que suporta un major càrrega d'hores de treball remunerat, 44 hores 11 minuts la setmana.
- Les percepcions més baixes quant a disponibilitat de temps lliure també es registren en aquest grup, amb una valoració de 4,2 sobre 9.
- Les dones són el col·lectiu amb una càrrega global de temps de treball, remunerat més domèstic, més gran.
- El joves manifesten una càrrega d'hores de treball setmanal de 19 hores i 48 minuts, si bé cal tenir en compte que no es consideren les hores dedicades a estudiar.
- La gent gran manifesta una càrrega d'hores de treball setmanal de 20 hores i 47 minuts.

L'ús i el temps de la ciutat

- El 76,6% dels barcelonins i barcelonines treballen de forma remunerada a Barcelona i el 19,7 al seu barri.
- El 75,5% estudien a Barcelona i el 17,9% al seu barri.
- El 94,7% compren els aliments a Barcelona i el 89,9% al seu barri.
- El 87,2% porten a terme les activitats de lleure a Barcelona i el 48,5% al seu barri.
- El 71,7 dels desplaçaments a la feina remunerada tenen una durada inferior a 30 minuts.

2. L'estudi *Organització dels temps i dels horaris al barri la Marina-Zona Franca*, promogut per la regidora dels Nous Usos Socials del Temps i elaborat per la Fundació Maria Aurèlia Capmany, aporta, entre d'altres, les demandes i consideracions següents:

Planificació de la mobilitat

- Els autobusos són l'única alternativa de transport públic del barri.
- Els retards i les habituals retencions de trànsit comporten un important consum de temps.
- La connectivitat amb altres mitjans de transport públic és deficient.
- El recorregut dels autobusos és a través de la via central del barri, el passeig de la Zona Franca, el qual dificulta la mobilitat del veïnat que viu en zones allunyades d'aquesta via.
- Hi ha un bus de barri que interconnecta les zones més allunyades d'aquest, però no amb la via principal.

- Hi ha importants serveis ubicats al barri sense possibilitat de transport públic, per exemple les piscines Picornell.
- A les nits hi ha una única línia de bus, fet que encara dificulta més la mobilitat en les franges horàries nocturnes.
- Habitualment no circulen taxis lliures pel barri.

Horaris i mobilitat escolar

- Els horaris de les escoles no faciliten la conciliació amb els horaris de treball remunerat de les mares i els pares.
- La ubicació de les tres escoles bressol del barri, amb difícil accés i llargs desplaçaments, fa que moltes famílies portin els seus i filles a centres privats ubicats al passeig de la Zona Franca.

Horaris i serveis a les persones

- Hi ha un dèficit de serveis públics d'atenció a la gent gran.
- Hi ha un dèficit de serveis públics d'atenció a persones amb disminucions.

Horaris i serveis administratius

- Hi ha una oficina d'atenció al ciutadà al barri, però els horaris són variables, no obre a les tardes, hi ha poc personal i els recursos informàtics són obsolets, cosa que provoca llargues cues d'espera. És una OAC dependent de la central del districte, com alguna altra (Ciutat Meridiana), per acostar el servei als ciutadans. Aquesta proximitat s'acaba girant en contra perquè la limitació horària excessiva no permet fer accessible i pròxim el servei.
- Hi ha un equipament de Serveis Socials, però resulta insuficient per a la demanda (obre tres matins i dues tardes la setmana). Aquesta és la sensació que tenen els usuaris: el centre obre cada dia matí i tarda, però el cartell del servei de primera acollida és només de tres matins i dues tardes, per tant la sensació és que l'horari del servei i de l'equipament es només aquest de primera acollida. Cal reflexionar sobre aquest aspecte.
- La ubicació de l'oficina d'atenció al ciutadà i dels Serveis Socials no és cèntrica respecte al conjunt del barri, cosa que fa més difícil l'accés de les persones que viuen a les zones més allunyades. Aquest aspecte reforça els punts forts del model de concentració d'equipaments en un espai central del barri, però també allunya les parts més distants del barri si no hi ha una bona mobilitat per accedir als serveis.

Horaris i serveis comercials

- El passeig de la Zona Franca és l'eix comercial tradicional del barri, juntament amb el carrer Nostra Senyora del Port

i el mercat de la Marina. Recentment, l'oferta comercial s'ha vist incrementada amb el centre comercial Gran Via 2, als límits del barri.

Horaris i activitats lúdiques i culturals

- El barri disposa de dos centres cívics, que organitzen un gran nombre d'activitats adreçades a públics de gairebé totes les edats.
- La major mancança d'activitats són les adreçades a adolescents.
- La biblioteca hauria d'ampliar els seus horaris i obrir els caps de setmana.
- Els centres i casals de gent gran organitzen activitats adreçades a aquest col·lectiu.
- Actualment hi ha una manca d'equipaments esportius al barri.

Horaris i activitats en espais públics

- Hi ha una demanda de més activitats als espais públics durant els caps de setmana.
- No hi ha espais específics adaptats a nens i nenes de 0 a 3 anys.

3. L'estudi *Temps i ciutat. L'estudi del temps a la ciutat més enllà de la seva dimensió horària*, promogut pel Consell Econòmic i Social de Barcelona i elaborat per Grup d'Estudis Sociològics sobre la Vida Quotidiana i el Treball de la Universitat Autònoma de Barcelona, aporta, entre d'altres, les conclusions següents:

- La dessincronització dels horaris a la ciutat de Barcelona augmenta cada cop més perquè els horaris laborals són cada vegada més variables i aquests tenen actualment un fort impacte en la vida de les persones.
- Comencen a detectar-se col·lectius que prenen consciència d'aquesta dessincronització i de l'abast de les seves conseqüències, principalment en: els col·lectius molt directament afectats pels seus horaris laborals, en el col·lectiu femení que porta a terme una doble presència (en l'àmbit del treball remunerat i en l'àmbit domèstic), en el col·lectiu empresarial, que aplica polítiques horàries de flexibilitat productiva, i en les institucions públiques.
- Apareixen resistències a la dessincronització en el món laboral en la mesura que poden suposar la desaparició dels "bons horaris".
- La demanda social de nous serveis a partir del fenomen de la dessincronització és encara incipient, si bé va prenent força la reivindicació de disposar de més temps.

- La demanda més explícita fa referència a la potenciació i millora de servei dels transports públics; també cal apuntar la demanda de serveis d'atenció domiciliària a la gent gran i la conciliació d'horaris laborals i escolars.

- Les demandes al voltant dels horaris comercials són complexes, principalment a causa dels conflictes entre petits comerciants i grans comerços, de les contradiccions en l'assumpció de rols diferents (treballar/consumir), especialment en les treballadores/consumidores.

- Modificar l'horari laboral suposa modificar la forma de

viure de la gent i, per tant, la manera de pensar i organitzar la ciutat.

- La ciutat és un escenari cada cop més divers i contradictori, atesa la seva funció reguladora d'horaris, infraestructures i serveis, com a territori d'oci i lleure i com a marc de desenvolupament de la vida quotidiana.

- El temps de la ciutat adquireix cada vegada una importància més rellevant, a la vegada que complexa, perquè ha de donar resposta a les necessitats i expectatives plurals de diversos col·lectius, de vegades amb interessos confrontats.

Model relacional i claus de sinergies entre equipaments

per Núria González Martín

La lògica relacional, per la qual els equipaments i/o serveis públics confirmen les seves veritables possibilitats de convivència en un mateix context infraestructural, no és un element estàtic que perdura en el temps, sinó que, més aviat, s'hauria de considerar que està en evolució permanent, s'adapta als impulsos del model socioeconòmic en constant transformació i al catàleg d'equipaments i serveis en funcionament per donar resposta a les necessitats emergents de la comunitat dels barris de la ciutat. Així doncs, la lògica relacional es fonamenta en les diverses i contrastables experiències en funcionament.

En aquest apartat del document 2 d'Anàlisi del pla d'equipaments 2005-15, volem esbrinar i explicitar quines són les lògiques que sustenten els models relacionals vigents avui dia a Barcelona i es que podrien tenir en consideració en l'exercici de planejament d'equipaments, present i/o futur, a qual-sevol escala territorial, perquè aporten un triple valor:

- **Beneficis socials**, fruit de la interrelació de persones de perfils socials, necessitats, dinàmiques i interessos diversos.

- **Beneficis econòmics**, fruit de l'economia d'escala a tots els nivells: disponibilitat de sòl, edificació, prestació de serveis, manteniment.

- **Beneficis territorials**, fruit de la consolidació d'eixos de nova centralitat en la trama urbana, amb molta potencialitat de servei des de la proximitat, i amb molta visibilitat.

Mirarem d'observar, des de la pràctica documentada i l'anàlisi d'impacte, la rica i variada experiència de Barcelona, que va des dels serveis en un equipament aïllat en el territori (el minifundisme d'equipaments, resultat de l'època pre-democràtica), a l'illa d'equipaments de proximitat (l'eix de nova centralitat i l'àgora comunitària), sigui aquesta en versió horitzontal (p. ex.: model illa Fort Pienc) o vertical (p. ex.: model Centre Cívic Sant Martí). La ciutat té, certament, bons exemples paradigmàtics quant a la vinculació o no d'equipaments a entorns infraestructurals comuns, de manera que extraurem la informació necessària que ens permeti delimitar i definir la gamma de models i mostrar les bones pràctiques, amb els aspectes positius i els millorables, així com les males pràctiques, amb els punts febles i les oportunitats de futur.

En la tasca de definir els escenaris de futur pel que fa a equipaments, la pressió social davant les necessitats manifestades per la comunitat ha tingut un paper rellevant, com també l'oportunitat que se'n pot presentar en l'adquisició de sòl o d'infraestructura edificada; però, per davant de tots aquests condicionants, nosaltres creiem en la planificació com la meto-

dologia que avança i fa prospectiva des del rigor en termes de millora equilibrada, sostenible i participativa en la consolidació de la trama de serveis que la ciutat i la ciutadania necessiten.

Durant els 25 anys de governs locals democràtics, hem viscut un creixement quantitatiu importantíssim en matèria d'equipaments a tota la ciutat; ara, amb la diversificació i l'especialització de la demanda i de l'oferta de serveis (com bé es tradueix al nou *Catàleg d'equipaments*), amb la seva complexitat d'abordatge, és l'hora del creixement qualitatiu en el desenvolupament de les polítiques públiques en matèria de prestació de serveis.

Per tot plegat, en aquest apartat introduïrem conceptes clau com ara itineraris de dependència o itineraris curriculars, programa funcional, interrelació entre usuaris de serveis, grau de concentració, requeriments d'accés i d'usos, economia d'escala i d'altres que ens ajudaran a analitzar els graus de sinergies i de relacions entre equipaments amb més possibilitats d'èxit (benefici social, econòmic i territorial).

Evidentment, aquest treball haurà de vincular els resultats i les conclusions a alguns dels altres apartats d'aquest document del Pla d'equipaments, però especialment al que treballa els models de gestió (per aprofundir en el que anomenem benefici econòmic), el de la Barcelona dels barris (per aprofundir en el que anomenem benefici territorial), i amb dels nous usos del temps (per aprofundir en el que anomenem benefici social).

Sobre la base de l'experiència a la nostra ciutat, treballarem en la idea de quatre formats bàsics de presentació dels equipaments al territori:

- a) Equipament aïllat
- b) Concentració d'equipaments
- c) Edifici d'equipaments
- d) Superilla d'equipaments

Tot seguit, farem una descripció breu de cadascuna d'aquestes situacions i mirarem de trobar els factors clau d'èxit, en termes de valor afegit, que cada format pot arribar a aportar, com també d'aquelles àrees de vulnerabilitat que cal tenir presents per gestionar millor el seu futur en els àmbits socials, econòmics i territorials abans esmentats.

a) Equipament aïllat

És el que respon a una única tipologia dintre del Catàleg i presta servei i/o programes específics en un context territorial específic i ubicat en un edifici o infraestructura sense contacte o interferència física (programa funcional) amb altres serveis o equipaments.

Respon a la imatge clàssica d'equipament al territori, amb la qual normalment es treballa tant a escala territorial com, amb una major intensitat, en l'aspecte temàtic.

b) Concentració d'equipaments

En ocasions, quan el sòl públic destinat a equipament s'ha anat configurant, amb el transcurs del temps, en un espai de grans dimensions, poden arribar a coincidir en espais propers un conjunt d'equipaments, que poden ser de naturalesa diversa. Aquesta diversitat pot posar-se de manifest, també, quant a la propietat, l'orientació programàtica, els usuaris diària i el model de gestió.

En aquests casos, els funcionals de cada equipament no interactuen gaire; són, més aviat, complementaris. Dibuixen uns itineraris de serveis però sense una connexió ben definida entre ells.

Respon a una imatge poc usual a la nostra ciutat, lligada a conquestes del públic sobre el privat, tot i que hi ha exemples molt significatius i d'un gran valor en la configuració i prestació de serveis a la ciutadania.

c) Edifici d'equipaments

És l'evolució natural del model aïllat d'equipament. Fruit, majoritàriament, de la rehabilitació d'edificis que inicialment van tenir usos ben diferents (residencials, industrials, magatzems, etc.) i que van ser adquirits per les administracions locals amb un fort suport de la societat civil del territori. Per les seves dimensions i possibilitats, van acollir un nombre d'equipaments diferents vinculats als serveis a les persones de caràcter social, educatiu i cultural. Comparteixen funcions inevitablement, comparteixen espais de comunicació interna, sanitaris, els sistemes de subministrament, etc. Els equipaments són inquilins d'una mateixa infraestructura, companys de viatge més fruit d'una oportunitat (la necessitat imperiosa de trobar espai al barri) que d'una anàlisi de compatibilitats en les sinergies relacionals amb la resta d'equipaments.

És un model d'interrelació d'equipaments força arrelat a la ciutat, la majoria sota l'epígraf de centre cívic, d'altres com a centre de serveis (personals o no, municipals o no), fruit d'una política rehabilitadora pròpia dels anys vuitanta i noranta.

d) Superilla d'equipaments

Consisteix en una agrupació funcional d'edificis que contenen equipaments diversos. És una evolució ben pensada i racional de l'edifici d'equipaments. A diferència del model de concentració, la superilla planifica prèviament la seva dotació d'equipaments i construeix. A diferència de l'edifici d'equipaments,

com que no es tracta de rehabilitació, treballa els funcionals de forma vinculant, concertant els espais comuns i els espais propis, compartint els elements de trànsit i d'atenció a les persones.

És la fórmula que assegura millor la funcionalitat i la coordinació de serveis, tot i que parteix d'uns condicionants difícils de complir: obtenció d'una parcel·la de sòl de grans dimensions, acords interinstitucionals per impulsar el projecte comú, forta injecció econòmica en la inversió constructora i de funcionament dels serveis, projecte final tancat i pactat, etc.

És un model d'èxit. Ajuda a enfortir la imatge positiva d'un barri i contribueix enormement a la idea d'una ciutat amb nòduls de centralitat repartida. Genera confiança en les institucions implicades, així com sinergies entre serveis que es poden gestionar (preveure dificultats, trobar solucions) abans de posar-los en marxa.

Cadascun d'aquests models representa i s'identifica, tot i que no de forma rígida, amb un conjunt de valors afegits i, també, àrees de vulnerabilitat que convé tenir ben presents per mirar de potenciar o contrarestar, segons el cas. Aquests elements clau poden ser molts i molt diversos, però hem seleccionat uns paràmetres concrets que creiem que representen de forma més significativa la vida d'un equipament:

	Visibilitat	Proximitat	Participació	Convivència	Orientació a un públic	Programació	Resultats	Pressupost	Inversió	Manteniment
Equipament aïllat	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Concentració d'equipaments	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Edifici d'equipaments	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Superilla d'equipaments	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●

● Acompleix ● Ocasionalment ● No aconsegueix

• **Visibilitat:** l'equipament ha de concentrar un cert grau d'atenció de la població del territori on s'ubica i a la qual s'adreça de forma preferent. En determinades circumstàncies d'interrelació amb altres equipaments serà més fàcil o difícil d'identificar i de reconèixer que en d'altres. Disposar d'una porta pròpia d'entrada (amb un rètol propi) pot contribuir a aquesta visibilitat. Però, finalment, el que decantarà de forma més notòria la visibilitat o no dels nostres equipaments serà la dinàmica en el desplegament del seu servei i la seva programació,

i no tant els elements físics o patrimonials de la infraestructura.

- **Proximitat i participació:** des del punt de vista de complexitat amb la comunitat (no tant com a concepte referit a distància física) a l'hora de prestar un determinat servei, la proximitat esdevé un factor clau en les polítiques de desplegament d'equipaments en un territori, en la mesura que integra el factor comunitat (no només el territorial) en la gestió i en la producció de serveis, a través de processos participatius de diferents graus. Equipaments de dimensions no excessives, amb públics ben definits i delimitats, i amb programes molt estables. Aquesta línia de proximitat és més fàcil de gestionar.

- **Convivència:** la trobada de públics diversos pot generar, d'entrada, dificultats en la convivència però també espais de cohesió i de tolerància imprescindibles en tot desenvolupament comunitari. El trànsit, la trobada i la interferència de públics amb característiques diferents és la via per a l'enriquiment en les relacions interpersonals.

- **Orientació a un públic:** tenir una programació orientada a uns determinats consumidors o usuaris diana, més específics, homogenis i de fàcil fidelització dintre de la comunitat, sense gaires "barreges", genera unes dinàmiques que en alguns casos són beneficioses i en d'altres suposen pèrdua d'oportunitats i força a causa d'un excessiu aïllament territorial i una concentració permanent d'un públic estancat i desconexor d'altres realitats del seu voltant.

- **Programació:** una oferta molt específica i poc flexible, sense elements diferents que l'airegin pot resultar un risc, a mitjà i llarg termini, quant a pèrdua de qualitat i interès (vigència en el mercat de producció), a causa d'un estancament d'autocomplaença i una baixa exigència davant l'èxit inicial. D'altra banda, la compra de serveis en la gestió d'una programació compartida (o amb elements compartits) pot resultar beneficiada pel fet de disposar de recursos de diferents fonts (equipaments).

- **Resultats:** la interrelació entre equipaments incorpora un valor diferencial quant a l'obtenció de resultats dels seus serveis, pel fet d'haver de sintonitzar dinàmiques i objectius diversos. La discriminació entre resultats a curt, mitjà i llarg termini es fa molt més evident. Compartir valors i nous elements programàtics no propis pot generar un alentiment en l'assoliment dels horitzons de resultats, alhora que pot proporcionar una major solidesa i fiabilitat dels resultats obtinguts.

- **Pressupost:** els recursos econòmics de què disposen els equipaments tenen un paper clau a l'hora d'estimular i alimen-

tar la interrelació entre aquests. Les fonts, la disponibilitat, el marge d'endeutament, la fiscalització, etc., poden condicionar més o menys l'escenificació d'un treball compartit amb altres equipaments de naturalesa diversa.

- **Inversió i manteniment:** compartir un entorn físic (comú o proper) facilita les economies d'escala que poden afectar directament aspectes fonamentals del funcionament d'un equipament, com ara la inversió i el manteniment.

Elements cohesionadors que s'han d'analitzar

Una vegada identificats els factors clau que intervenen en les dinàmiques internes i externes del dia a dia dels diferents formats relacionals d'equipaments, tot seguit presentem un conjunt d'elements (els més significatius) que identificats a l'equipament en estudi (A) poden ajudar-nos a conèixer les majors o menors potencialitats de relació i de generació de sinergies amb altres equipaments (B, C, D...).

Constitueixen un sistema d'elements, per la qual cosa poden ser difícilment estudiats de manera independent entre ells. Cal una anàlisi de conjunt de tots ells.

- **El públic a qui s'adreça:** saber si l'equipament en estudi comparteix públics o no, o que aquests tenen perfils complementaris, o bé que els potencials usuaris (els diana) comparteixen interessos comuns, etc.

- **El tema central del servei:** la seva missió, l'orientació, el seu àmbit d'actuació (promoció o atenció), la tipologia d'activitats que genera, són aspectes que cal contrastar per saber el grau d'harmonia potencial.

- **El reglament d'usos i/o les condicions d'accés:** els equipaments disposen d'uns reglaments que regulen els usos i les condicions d'accés de les persones susceptibles de ser usuàries dels serveis que s'hi presten. Sovint, aquests reglaments interns assenyalen les possibles incompatibilitats i, per tant, indiquen escenaris de difícil o impossible gestió relacional.

- **Les condicions de l'activitat:** realitzar accions als equipaments comporta la gestió d'un seguit de requeriments o condicions que cal preservar per assolir els objectius perseguits. Són condicions de seguretat, d'aïllament, de privacitat, de durada, etc., que poden arribar a condicionar notablement la tolerància i/o compatibilitat (compaginació) amb activitats d'altra finalitat.

- **L'espai i el seu programa funcional:** el conjunt de requeriments d'un espai per facilitar la realització i ús d'un determinat servei (l'anomenat programa funcional o, simplement,

funcional) pot dificultar o, al contrari, facilitar el camí per a usos compartits. Aquest és un element clau; cal, doncs, contrastar al detall els funcionals per mirar de trobar passarel·les entre serveis o equipaments.

• **L'horari d'atenció a l'usuari:** compartir horaris entre serveis no sempre ha de ser una bona notícia, al contrari, pot resultar una font de conflictes sovint insalvables. L'horari, vinculat estretament al funcional infraestructural i a la naturalesa de les activitats que cal desenvolupar, guia força sobre l'orientació del futur model relacional entre equipaments.

• **El model de gestió:** cada model de gestió triat per posar en funcionament un determinat equipament posa de manifest no només un estil de treball, sinó també uns condicionants interns (recollits als corresponents plec de condicions) vinculats a la finalitat última del servei que poden ajudar o complicar dinàmiques de diàleg entre agents diferents.

Equipament A	Equipament B	Equipament C	Equipament D																											
1. El públic diana a qui s'adreça	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
2. El tema central del servei	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
3. El reglament i/o les condicions d'accés	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
4. Les condicions de l'activitat	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
5. L'espai i el seu programa funcional	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
6. L'horari d'atenció a l'usuari	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
7. El model de gestió	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
8. L'economia d'escala	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<table border="1"><tr><td>1</td><td>2</td><td>3</td></tr><tr><td>4</td><td>5</td><td>6</td></tr><tr><td>7</td><td>8</td><td>9</td></tr></table>	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												
1	2	3																												
4	5	6																												
7	8	9																												

7, 8, 9 escenari perfecte / 4, 5, 6 escenari regulable / 1, 2, 3 escenari incompatible

• **L'economia d'escala:** hem deixat per al final aquell element més clàssic que sol figurar, gairebé de forma exclusiva, com un poderós argument propulsor i impulsor de la relació entre equipaments. Estalviar en la gestió (l'eficiència) és una de les finalitats més rellevants entre les directrius de qualsevol bona pràctica en gestió. Quan, en l'administració de despesa, $2 + 2 = 3$ la resta d'arguments passen a un segon pla. Així, trobar fórmules per compartir solucions a problemes (també comuns) que generen despesa, disposar de partides pressupostàries comunes, negociar amb els mateixos proveïdors quotes de negoci més interessants, tot això pot ajudar a estimular experiències de trobada entre diferents equipaments.

A través de la graella anterior ordenem una sistemàtica per puntuar (des de la incompatibilitat fins al perfecte escenari comú) aquests elements vinculats directament a la cohesió entre equipaments.

De la mateixa manera que els escenaris plenament compatibles que hem estudiat no són prou garantia d'interrelació en cap dels aspectes analitzats, els escenaris incompatibles no tenen perquè identificar-se amb escenaris impossibles o escenaris ingovernables. Però sí són situacions que requereixen:

- gestors amb una major maduresa i experiència per treballar en situacions adverses;
- disposar de més recursos que en escenaris més compatibles;
- una major capacitat d'innovació per trobar solucions *ad-hoc* permanentment;
- disposar d'una missió més estratègica que immediata, compartida pel conjunt d'agents implicats (governants, ciutadania, gestors i usuaris).

Els fonaments que configuren un model

Per acabar, voldria destacar tres components de difícil sistematització i mesura que haurien d'intervenir de forma explícita en el nou discurs de planejament d'equipaments a la ciutat, atès que aporten més consistència al model en estudi:

• **L'escenari social relacional:** el trànsit de la societat del benestar (proveïdora de serveis) a la societat relacional (coresponsabilització social del conjunt dels agents implicats) ha d'impregnar el contingut dels nostres models d'equipaments. La dualitat clàssica entre públic i privat esdevé avui del tot insuficient, hem de saber incorporar a aquest marc relacional els agents de la mateixa comunitat (la clau en el reiterat concepte de proximitat).

- **La institucionalització:** sabem que els equipaments fortament institucionalitzats (amb serveis centralitzats i dependents d'institucions allunyades de l'entorn social on es presta el servei) asseguren una estabilitat en els continguts, en les condicions d'accés i en els resultats que generen molta confiança entre els usuaris, malgrat que es perd en proximitat, en participació i en adaptació a la realitat comunitària. En un entorn canviant l'aposta per la descentralització en la gestió de serveis pot resultar una bona estratègia de futur.

- **El factor humà:** l'experiència en desplegament i gestió d'equipaments ens diu que totes les persones que hi intervenen (de forma més o menys directa) acaben afectant, amb les seves voluntats, decisions i accions, en graus diversos, la seva acció. Parlem dels polítics, els directius, els tècnics, els usuaris, els veïns, els agents associatius, els gestors d'empreses i proveïdors, els difusors de coneixement, etc. La voluntat compartida de tirar endavant un projecte d'interrelació d'equipaments és la millor garantia d'èxit.

Dèficit de servei

per Carles Salanova

El document corresponent a la primera fase d'aquest Pla d'equipaments el defineix com l'eina de planificació, de racionalització i de gestió que el govern municipal necessita per orientar-se a l'òptim nivell de qualitat de vida i de cohesió social per al conjunt de la ciutadania.

Aquest apartat té com a objectiu trobar els criteris que permetin descriure la situació actual dels equipaments pel que fa a les ràtios i estàndards de referència, a l'oferta i la demanda i a l'ús i consum que se'n fa i orientar la presa de decisions sobre la necessitat i conveniència o no d'implantar nous equipaments al territori.

Juntament amb la determinació de necessitat d'equipaments es pretén obtenir un model que permeti prioritzar les necessitats d'equipaments al territori, atenent a les característiques socials d'un territori determinat.

Aquesta anàlisi seria incompleta si consideréssim les dades actuals i no paréssim atenció a l'evolució de la població en els propers anys. L'evolució de la població, i per tant dels possibles usuaris dels equipaments en el temps, ha d'estar present en tot moment, ja que en cas contrari es podria concloure la necessitat d'un equipament en funció de la situació actual, mentre que d'aquí a uns anys el tipus d'equipament necessari podria ser un altre i viceversa.

Les diferents propostes d'anàlisi no s'han de considerar aïllades sinó relacionades, ja que són complementàries. Per determinar la necessitat d'equipaments en un territori determinat no és suficient que una de les anàlisis així ho assenyali. Les diferents anàlisis que es fan són orientadores per a la presa de decisions.

Metodologies existents

En la literatura referida als plans d'equipaments es troben diferents metodologies d'anàlisi per a la determinació de la necessitat d'equipaments i es poden considerar, entre d'altres, els mètodes següents:¹

- **Mètode clàssic d'estàndards:** consisteix a assignar equipaments en funció del nombre d'habitants i/o habitatges del territori analitzat i calcular els metres quadrats necessaris per habitant. Aquest mètode no valora les condicions particulars de cada territori, l'evolució futura de la població, ni l'ús que es fa dels equipaments existents.

- **Mètode actualitzat d'estàndards:** també considera el nombre d'habitants del territori i introdueix factors i coeficients

que permeten matisar i adequar les propostes. Entre aquests factors es troben: factors demogràfics, públic diana, expectatives socials, xarxa associativa especialitzada, etc.

- **Mètode de plans sostre (evolució del clàssic):** consisteix a fixar en el termini del pla (10 o 15 anys) un estàndard concret de metres quadrats d'equipament per habitant.

- **Mètode integrat:** combina diferents mètodes, entre els quals es pot parlar dels plans d'aproximacions successives.

- **Mètode de reequilibri regional i local:** té sentit per a àrees més grans, a escala regional o metropolitana. Identifica les regions o territoris amb dèficit més grans, però no té en compte el conjunt de les necessitats.

- **Mètode de balanç demanda/oferta:** es basa en el mètode dels estàndards però introduint-hi anàlisi estadística i sociològica de la població i dels usuaris per tal de valorar de forma més precisa les necessitats d'equipaments.

En general, es pot veure que tots els mètodes consideren la població buscant un estàndard de referència, i que sobre aquesta base alguns models inclouen factors: sociològics, demogràfics i estadístics.

Un altre mètode és l'utilitzat per l'Ajuntament de Milà, que es basa en l'anomenat Model de balanç social de l'àrea, que consisteix en el següent: s'estableix un sistema informatiu anomenat balanç social de l'àrea, la característica del qual és la posada al dia contínua amb referència a les necessitats socials i a les respostes de les institucions. Parteix de l'àrea, que és una zona d'entre 80.000 i 100.000 habitants. L'objectiu és interpretar les necessitats socials, considerant de manera especial la participació dels usuaris en la creació d'una dialèctica programada basada en indicadors subjectius i la valoració de necessitats feta pels usuaris.

El balanç social de l'àrea es divideix en tres parts:

1. Avaluació de la demanda potencial d'equipaments, obtinguda des dels indicadors socials a partir de la informació estadística coneguda. Els indicadors socials tracten d'anar més enllà de la mera descripció; així, en el cas de la demanda de serveis socials per a les persones de més de 65 anys, es consideren: la renda, el grau de autosuficiència social i psíquica i les condicions de l'entorn.

2. Establiment d'un fitxer de zona elaborat a partir de la valoració qualitativa de les necessitats manifestades per la població. Aquestes es fan consultant les organitzacions existents i els responsables administratius de zona. És una valoració més subjectiva i valorativa de la informació.

3. Renovació periòdica de les dades mitjançant enquestes. S'uneixen els elements objectius i valoratius mitjançant una enquesta a la població per tal d'establir la demanda hipotètica.

1. Plan director de instalaciones deportivas de Granada. 2005.

tètica en determinats supòsits, la utilització real dels serveis que hi ha i les expectatives de creació de nous serveis.

En el cas de l'oferta, es considera la localització, les característiques dels serveis i el grau d'adaptació a situacions diferents que permetin reconvertir-la.

Per a Clementi² aquest mètode té sis funcions:

1. Individualitzar les demandes que no destaquen en l'actualitat.
2. Superar els impediments burocràtics per a la eficàcia de les polítiques socials.
3. Donar incentiu al procés de participació.
4. Mesurar de forma objectiva els desequilibris existents per aconseguir un repartiment equitatiu dels recursos econòmics.
5. Permetre un ús de la programació de les actuacions que fomenti la descentralització de l'administració local.
6. Establir tipus de zones homogenis de forma jeràrquica que facilitin l'assignació de recursos.

Identificació de la demanda³

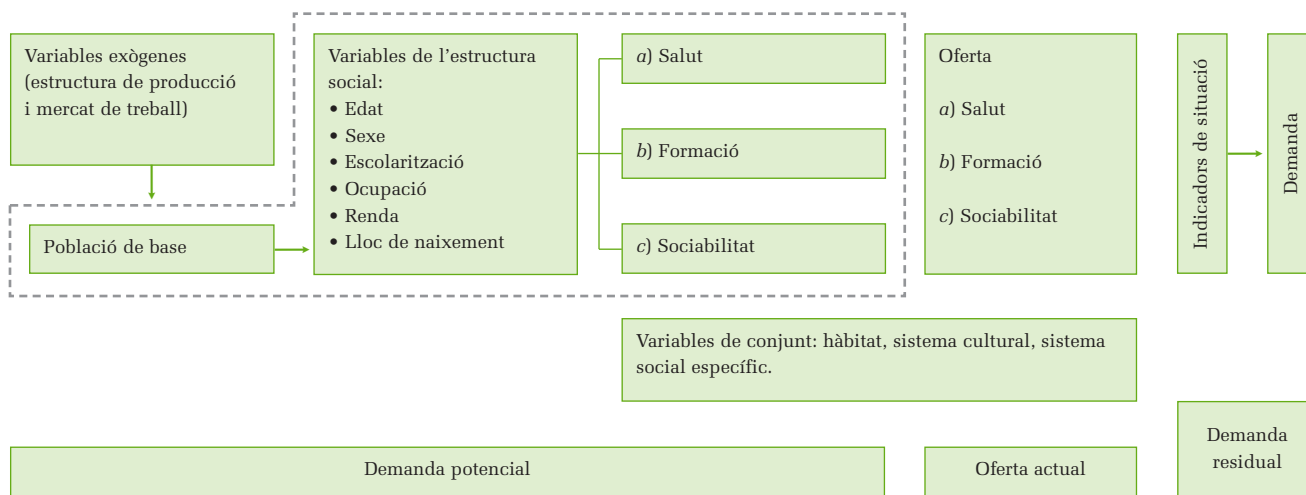
Elements del sistema informatiu

Població (demanda)	Territori i equipaments	Institucions (oferta)	Esquema de valoració (dades obtingudes per instàncies de base)	Sondeig de la població (enquestes periòdiques)
A. Característiques de la població en general.	A. Característiques del territori.	A. Dades sobre unitats de servei.	A. Enriquiment de la valoració, especificació de les dades subministrades pel centre.	A. Relacions entre variables estructurals (classe social) i demanda.
B. Característiques de poblacions específiques de destinataris.	B. Dades sobre infraestructures generals.	B. Dades sobre serveis prestats. (En relació amb la població a la qual es refereixen els serveis.)	B. Judicis qualitius de "conjunt".	B. Estimació de l'ús dels serveis (incloent-hi el coneixement dels serveis).
			C. Judicis qualitius sobre concentracions particulars de problemes.	C. Expectatives i comportaments més generals amb relació als serveis.
			D. Senyalització de prioritats.	

2. Clementi, Alberto: Pianificare i Servizi, Roma, Casa del libro. 1983.

3. Clementi, Alberto: *Op.cit.*

Model d'interpretació de la demanda

Font: Clementi, Alberto: Piamificare i Servizi. Roma: Casa del Libro, 1983.

Dades referencials

Per tal d'abordar metodològicament l'estudi de les necessitats d'equipament i de prioritització es necessiten dades referents a l'oferta i la demanda actuals, el perfil de l'usuari, la població diana i l'evolució de la població, entre d'altres.

Respecte a aquestes dades, hi ha un grup que està a l'abast dels gestors dels equipaments: aquelles dades que es corresponen a l'oferta, la demanda i el perfil de l'usuari i que, per tant, no s'inclouen en el document. Hi ha altres dades referents a la població o la composició d'aquesta en el territori que presenten més dificultats per als gestors dels serveis; aquestes dades es recullen en els elements d'anàlisi: Perfil de la població actual i Projectió de població 2015.

Models d'anàlisi

L'objectiu és ajudar a valorar la necessitat de crear nous equipaments considerant l'ús dels que actualment estan en servei.

Es tindran en compte els aspectes següents:

1. La cobertura de la demanda que recullen l'oferta i la demanda.
2. L'ús i consum de l'equipament.
3. La prioritització de l'equipament, que recull: les ràtios i

estàndards de referència, el dèficit d'equipaments, el dèficit social.

Per a cada tipologia d'equipament es mesuren l'ús global i les taxes d'ocupació (ocupació real/ ocupació màxima assumible), per tal de veure el grau d'infrautilització o sobreutilització.

S'analitza si hi ha o no saturació en determinats tipus d'equipaments, segons les diferents franges horàries i dies de la setmana.

1. Cobertura de la demanda

Es consideren dos conceptes la llista d'espera i la demanda no atesa.

- **Llista d'espera:** s'entén per llista d'espera el registre d'aquelles persones que no poden gaudir d'un equipament o servei per la saturació d'aquest (p. ex.: les persones que estan registrades en un equipament esportiu tot esperant poder esdevenir abonats).

- **Demanda no atesa:** s'entén per demanda no atesa aquelles sol·licituds registrades per accedir a un equipament o servei que s'ha prestat a partir d'una data determinada, de manera que si no es fa en aquesta data ja no es podrà prestat (p. ex.: places de les escoles bressol).

Els indicadors són en ambdós casos els recomptes de les persones que estan a una llista d'espera o el total de demandes no ateses.

Des d'aquesta perspectiva, l'anàlisi ha de considerar, a escala de territori, el total de l'oferta existent i les places ocupades. Això permet veure el grau de saturació global dels equipaments del territori.

Es tracta de veure si el total de llistes d'espera i/o demanda no atesa pot ser absorbit per l'oferta del territori. En el cas que pugui ser absorbit, s'haurà de mirar quines són les causes que determinades instal·lacions tinguin llista d'espera i unes altres places vacants.

En alguns casos això es pot basar en el fet que l'equipament és de proximitat i, per tant, encara que el territori disposi d'equipaments, aquests estan massa lluny per als usuaris, o bé tenen dificultat d'accés (rampes) o orogràfiques (causes objectives); en altres casos pot tractar-se d'una percepció dels usuaris respecte a la qualitat del servei ofert per diferents equipaments (causes subjectives).

Si les sol·licituds no poden ser absorbides, s'ha de calcular si el nombre d'aquestes justifica o no la dotació d'un nou equipament. Això es pot fer comparant el total de places no ateses al territori amb la capacitat mitjana d'aquesta tipologia d'equipament. En el cas que puguin ser absorbides, s'ha de tenir present que el fet que una altra instal·lació pugui gestionar aquestes places no implica el desplaçament de la demanda cap a aquest equipament.

Exemple 1. En aquest cas se suposa que en un territori determinat hi ha sis equipaments de la mateixa tipologia amb una oferta global de 4.200 places i un total de llista d'espera o demanda no atesa de 255 sol·licituds.

	Oferta o capacitat	Llista d'espera o demanda no atesa (1)	Usuaris (2)	Demanda (3) = (1) + (2)
Equipament 1	600	70	600	670
Equipament 2	800	75	800	875
Equipament 3	675	50	675	725
Equipament 4	750	–	700	700
Equipament 5	650	60	650	710
Equipament 6	725	–	590	590
Total	4.200	255	4.015	4.270

En aquest cas, suposant que un equipament estàndard d'aquesta tipologia pot oferir 700 places,⁴ la proporció de la demanda no atesa suposa un 36,43% de la capacitat de l'equipament tipus; per tant no s'hauria de construir un nou equipament i caldria estudiar fórmules per rendibilitzar els serveis. D'altra ban-

da, el dèficit real és un 10% de la capacitat d'una instal·lació tipus, ja que hi ha instal·lacions que tenen places lliures.

Exemple 2. En aquest cas se suposa que en un territori determinat hi ha sis equipaments de la mateixa tipologia amb una oferta global de 4.200 places i un total de llistes d'espera o demanda no atesa de 880 sol·licituds.

	Oferta o capacitat	Llista d'espera o demanda no atesa (1)	Usuaris (2)	Demanda (3) = (1) + (2)
Equipament 1	600	150	600	750
Equipament 2	800	200	800	1.000
Equipament 3	675	80	675	755
Equipament 4	750	150	750	900
Equipament 5	650	100	650	750
Equipament 6	725	200	725	925
Total	4.200	880	4.200	5.080

En aquest cas, suposant que un equipament estàndard d'aquesta tipologia pot oferir 700 places, la proporció de la demanda no atesa suposa un 125,71% de la capacitat de l'equipament tipus i, per tant, cal estudiar si es necessita un nou equipament. Aquí els percentatges, tant de llista d'espera com de dèficit real, coincideixen ja que se suposa que totes les instal·lacions estan totalment ocupades i tenen llista d'espera.

2. Ús dels equipaments

Es mesuren, per a cada tipologia d'equipaments, l'ús global i les taxes d'ocupació (ocupació real/ocupació màxima assumible), per tal de veure el grau d'infrautilització o sobreutilització. La infrautilització o sobreutilització té sentit en aquells equipaments en els quals hi ha abonats que entren lliurement.

És convenient analitzar si hi ha o no saturació en determinats tipus d'equipaments segons les diferents franges horàries i dies de la setmana.

Per tal d'arribar a aquests resultats s'han de recollir, per a cada tipologia d'equipament i –si escau–, d'activitat, tres taules referents a:

- L'ús que es fa de l'equipament.
- La capacitat potencial d'ús de l'equipament.
- La saturació de la instal·lació, que recull la diferència entre les dues anteriors.

4. Aquesta capacitat estàndard es calcula com la mitjana aritmètica de la capacitat dels equipaments existents per a cada tipologia.

Les tres taules següents fan referència a:

- **Ús:** segons la unitat de mesura definida (valors), detalla l'ús de l'equipament per hores i dies.

- **Capacitat potencial:** considera l'estàndard d'ús de l'equipament amb unes condicions mínimes de qualitat per a la prestació del servei. Caldrà considerar entre altres aspectes: ¿Aquest estàndard pot ser igual tots els dies i hores? ¿Si el cap de setmana hi ha menys personal, s'atenen menys usuaris? ¿Es redueix la capacitat si es fan curssets?

- **Saturació de la instal·lació:** apareix com a diferència entre l'ús i la capacitat potencial de l'equipament.

Les taules han de recollir aquestes informacions considerant totes les hores i tots els dies de la setmana en què l'equi-

pament està operatiu.

Atesa la gran diversitat d'equipaments, ens podem trobar amb equipaments on l'ús estigui determinat per una única activitat, com ara escoles bressol (nombre de nens a l'aula), o d'altres on hi hagi diferents activitats, com ara instal·lacions esportives. En aquest segon cas l'anàlisi s'hauria de fer per a cada activitat.

Els diferents conceptes que recullen les taules són: activitat (descriu l'activitat que s'analitza), valors (indica la unitat de mesura emprada per tal d'analitzar la sobreutilització o infrautilització), horari (considera les hores que l'equipament està en funcionament), dies (considera els dies de la setmana que l'equipament està en funcionament).

Ús	Setmana																				
	Dilluns		Dimarts		Dimecres		Dijous		Divendres		Total dies laborables		Dissabte		Diumenge		Total cap de setmana		Total		
	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	
Horari	7-8	88	7,81	58	5,57	52	4,45	87	8,41	56	4,79	341	6,15	50	4,86	69	6,18	119	5,55	460	5,99
	8-9	64	5,68	86	8,25	88	7,53	80	7,73	82	7,02	400	7,22	60	5,84	89	7,97	149	6,95	549	7,14
	9-10	69	6,12	78	7,49	63	5,39	70	6,76	53	4,54	333	6,01	51	4,96	62	5,56	113	5,27	446	5,80
	10-11	89	7,90	64	6,14	67	5,73	64	6,18	79	6,76	363	6,55	72	7,00	78	6,99	150	7,00	513	6,68
	11-12	99	8,78	73	7,01	74	6,33	59	5,70	84	7,19	389	7,02	55	5,35	94	8,42	149	6,95	538	7,00
	12-13	85	7,54	60	5,76	99	8,47	55	5,31	93	7,96	392	7,07	65	6,32	76	6,81	141	6,58	533	6,94
	13-14	84	7,45	79	7,58	88	7,53	52	5,02	72	6,16	375	6,77	87	8,46	86	7,71	173	8,07	548	7,13
	14-15	72	6,39	87	8,35	98	8,38	67	6,47	76	6,51	400	7,22	78	7,59	69	6,18	147	6,86	547	7,12
	15-16	60	5,32	69	6,62	85	7,27	84	8,12	57	4,88	355	6,41	54	5,25	65	5,82	119	5,55	474	6,17
	16-17	57	5,06	81	7,77	96	8,21	70	6,76	83	7,11	387	6,98	85	8,27	92	8,24	177	8,26	564	7,34
	17-18	69	6,12	54	5,18	57	4,88	88	8,50	91	7,79	359	6,48	53	5,16	61	5,47	114	5,32	473	6,15
	18-19	56	4,97	59	5,66	67	5,73	66	6,38	90	7,71	338	6,10	88	8,56	98	8,78	186	8,68	524	6,82
	19-20	92	8,16	53	5,09	64	5,47	53	5,12	82	7,02	348	6,21	81	7,88	60	5,38	141	6,58	485	6,31
	20-21	50	4,44	79	7,58	88	7,53	53	5,12	87	7,45	357	6,44	84	8,17	60	5,38	144	6,72	501	6,52
	21-22	93	8,25	62	5,95	83	7,10	87	8,41	83	7,11	408	7,36	65	6,32	57	5,11	122	5,69	530	6,90
	Total	1.127	100,00	1.042	100,00	1.169	100,00	1.035	100,00	1.168	100,00	5.541	100,00	1.028	100,00	1.116	100,00	2.144	100,00	7.685	100,00

Les dades són fictícies i es presenten únicament com a exemple. En verd es marquen les hores d'ocupació màxima i en gris les d'ocupació mínima. Amb això es pretén veure si hi ha una pauta de comportament determinada, pel que fa a l'ús, segons l'horari. En aquest cas no hi hauria aquesta pauta.

Capacitat potencial	Setmana																				
	Dilluns		Dimarts		Dimecres		Dijous		Divendres		Total dies laborables		Dissabte		Diumenge		Total cap de setmana		Total		
	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	Valor	%	
Horari	7-8	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	8-9	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	9-10	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	10-11	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	11-12	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	12-13	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	13-14	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	14-15	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	15-16	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	16-17	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	17-18	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	18-19	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	19-20	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	20-21	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	21-22	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	75	6,67	375	6,67	75	6,67	75	6,67	150	6,67	525	6,67
	Total	1.125	100,00	1.125	100,00	1.125	100,00	1.125	100,00	1.125	100,00	5.625	100,00	1.125	100,00	1.125	100,00	2.250	100,00	7.875	100,00

En aquesta taula s'ha considerat que la capacitat és sempre igual; si això és cert, es pot prescindir d'aquesta taula, que té sentit si les capacitats poden variar segons el dia o la franja horària.

Saturació Instal·lació		Setmana																			
		Dilluns		Dimarts		Dimecres		Dijous		Divendres		Total dies laborables		Dissabte		Diumenge		Total cap de setmana		Total	
		Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%	Dif. abs.	Dif.%
Horari	7-8	13	17,33	-17	-22,67	-23	-30,67	12	16,00	-19	-25,33	-34	-9,07	-25	-33,33	-6	-8,00	-31	-20,67	-65	-12,38
	8-9	-11	-14,67	11	14,67	13	17,33	5	6,67	7	9,33	25	6,67	-15	-20,00	14	18,67	-1	-0,67	24	4,57
	9-10	-6	-8,00	3	4,00	-12	-16,00	-5	-6,67	-22	-29,33	-42	-11,20	-24	-32,00	-13	-17,33	-37	-24,67	-79	-15,05
	10-11	14	18,67	-11	-14,67	-8	-10,67	-11	-14,67	4	5,33	-12	-3,20	-3	-4,00	3	4,00	0	0,00	-12	-2,29
	11-12	24	32,00	-2	-2,67	-1	-1,33	-16	-21,33	9	12,00	14	3,73	-20	-26,67	19	25,33	-1	-0,67	13	2,48
	12-13	10	13,33	-15	-20,00	24	32,00	-20	-26,67	18	24,00	17	4,53	-10	-13,33	1	1,33	-9	-6,00	8	1,52
	13-14	9	12,00	4	5,33	13	17,33	-23	-30,67	-3	-4,00	0	0,00	12	16,00	11	14,67	23	15,33	23	4,38
	14-15	-3	-4,00	12	16,00	23	30,67	-8	-10,67	1	1,33	25	6,67	3	4,00	-6	-8,00	-3	-2,00	22	4,19
	15-16	-15	-20,00	-6	-8,00	10	13,33	9	12,00	-18	-24,00	-20	-5,33	-21	-28,00	-10	-13,33	-31	-20,67	-51	-9,71
	16-17	-18	-24,00	6	8,00	21	28,00	-5	-6,67	8	10,67	12	3,20	10	13,33	17	22,67	27	18,00	39	7,43
	17-18	-6	-8,00	-21	-28,00	-18	-24,00	13	17,33	16	21,33	-16	-4,27	-22	-29,33	-14	-18,67	-36	-24,00	-52	-9,90
	18-19	-19	-25,33	-16	-21,33	-8	-10,67	-9	-12,00	15	20,00	-37	-9,87	13	17,33	23	30,67	36	24,00	-1	-0,19
	19-20	17	22,67	-22	-29,33	-11	-14,67	-22	-29,33	7	9,33	-31	-8,27	6	8,00	-15	-20,00	-9	-6,00	-40	-7,62
	20-21	-25	-33,33	4	5,33	13	17,33	-22	-29,33	12	16,00	-18	-4,80	9	12,00	-15	-20,00	-6	-4,00	-24	-4,57
	21-22	18	24,00	-13	-17,33	8	10,67	12	16,00	8	10,67	33	8,80	-10	-13,33	-18	-24,00	-28	-18,67	5	0,95
Total	2	0,18	-83	-7,38	44	3,91	-90	-8,00	43	3,82	-84	-1,49	-10	-8,62	-18	-0,80	-28	-4,71	-112	-2,41	

En verd es recullen aquelles franges horàries per a les quals la instal·lació està sobreocupada.

La diferència absoluta s'ha calculat com: capacitat potencial menys ús. Així, el valor positiu indica que l'ús és més gran que la capacitat potencial i els valors negatius que l'ús és inferior a la capacitat potencial.

Els percentatges s'han calculat com el valor de la diferència absoluta dividit pel valor de la capacitat potencial i multiplicat per cent.

	Índex d'utilització (IU)		Hores de sobreutilització		Hores d'infrautilització	
				%		%
Dies laborables	98,51	Infrautilització	37	49,33	38	50,67
Cap de setmana	95,29	Infrautilització	13	43,33	17	56,67
Total	97,59	Infrautilització	50	47,62	55	52,38

Índex d'utilització (IU), entès com:

$$IU = \frac{\text{Total ús}}{\text{Capacitat potencial}} \times 100 \begin{cases} \text{si IU} > 100\% \rightarrow \text{Sobreutilització} \\ \text{si IU} < 100\% \rightarrow \text{Infrautilització} \end{cases}$$

Hores de sobreutilització: és el recompte d'aquelles hores en les quals l'ús de l'equipament està per sobre de la seva capacitat potencial.

Hores d'infrautilització: és el recompte d'aquelles hores en les quals l'ús de l'equipament està per sota de la seva capacitat potencial.

Percentatge de nombre d'hores de sobreutilització, definit com:

$$\frac{\text{Nombre d'hores de sobreocupació}}{\text{Nombre d'hores de funcionament de l'equipament}} \times 100$$

Percentatge de nombre d'hores d'infrautilització, definit com:

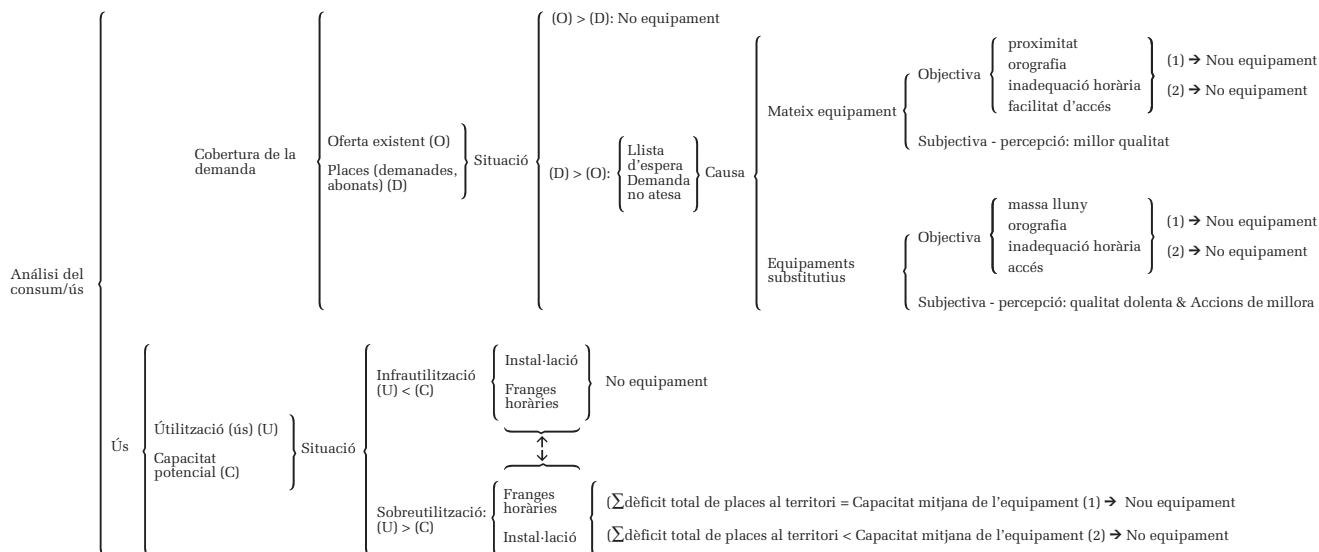
$$\frac{\text{Nombre d'hores d'infraocupació}}{\text{Nombre d'hores de funcionament de l'equipament}} \times 100$$

La introducció d'aquest percentatge ha de permetre calibrar l'índex d'utilització, ja que en aquest cas pot succeir que l'índex proporcioni una petita sobreutilització o fins i tot infrautilització perquè hi hagi hores de molt baixa utilització i algunes de sobreutilització. Coneixent el percentatge d'hores de sobreutilització podem fer-nos una idea més aproximada de la

sobreutilització. Es pot donar el cas que una instal·lació tingui un nivell d'infrautilització perquè hi hagi hores de molt baixa aflluència, però que hi hagi moltes hores en les quals l'ús estigui per sobre de l'òptim de la instal·lació.

Esquema de decisió sobre la necessitat d'un nou equipament

Priorització dels equipaments al territori

L'objectiu d'aquest apartat és determinar el dèficit d'equipaments a partir de ràtios i estàndards de referència i prioritzar la implantació de nous equipaments considerant els indicadors socials dels diferents territoris.

Per aconseguir aquest objectiu es genera un model que, tenint en compte les ràtios i els estàndards de referència, dades poblacionals i altres indicadors socials, permet quantificar la necessitat del territori amb relació a la tipologia d'equipament considerada i obtenir criteris per tal de prioritzar la intervenció.

La metodologia per aconseguir aquests objectius considera les dimensions següents:

- **Necessitats d'equipament:** amb les necessitats d'equipament es tracta d'arribar a quantificar el dèficit o superàvit del territori respecte a la ràtio o l'estàndard de referència. És un indicador que compara cada territori respecte a l'estàndard sense considerar la resta de territoris. D'aquesta manera es defi-

neix el dèficit d'equipament, que es gradua en quatre categories diferents: una que recull el superàvit o inexistència de dèficit d'equipament i tres de relatives al dèficit d'equipament graduat en lleu, moderat i alt.

Per arribar a aquest resultat es consideren: estàndards i ràtios de referència, oferta actual i dèficits.

Els estàndards i les ràtios de referència són aquells valors que es consideren desitjables com a nivell de cobertura. Aquests valors poden estar fixats per estàndards internacionals, estatals, per la legislació o pel fet de ser un objectiu de la direcció.

Amb l'oferta actual es mesura, amb relació a la unitat definida en la ràtio o l'estàndard de referència, el valor actual del nivell de servei. En funció de la unitat de mesura, l'oferta es pot referir a places, metres quadrats, equipaments...

Els dèficits calculen la diferència entre la dotació prevista per la ràtio de referència i l'oferta real, de manera que apareix dèficit si l'oferta actual és inferior a la ràtio de referència o superàvit si l'oferta actual és superior a la ràtio de referència.

• **Indicadors socials de l'entorn:** les necessitats socials prenen com a referència diferents indicadors que es consideren rellevants amb relació al tipus d'equipament estudiat; pot ser un únic indicador o més d'un. En aquest segon cas es calcula un indicador sintètic. A diferència de l'indicador referent a les necessitats d'equipament, aquí es considera la posició de cada territori respecte al valor global de ciutat. Així es defineix el dèficit social, que presenta les mateixes categories que el dèficit d'equipaments.

		Dèficit d'equipaments (places, servei)			
		No	Lleu	Moderat	Alt
Dèficit social (indicadors socials de l'entorn)	No	0	1	2	3
	Lleu	0	2	3	4
	Moderat	0	3	4	5
	Alt	0	4	5	6

La taula treballa amb uns valors compresos entre 0 i 6.

El valor 0 indica que l'actuació no és necessària ja que encara que hi pugui haver dèficit social, la dotació d'equipaments és igual o superior a l'estàndard establert.

El valor 6 indica que el territori pateix un dèficit d'equipament alt i alhora un dèficit social alt, per tant requereix una actuació prioritària.

D'acord amb això, un territori té més necessitat d'actuació com més gran és el valor obtingut com a prioritació.

Amb aquesta metodologia es pretén disposar de criteris objectius o objectivables, encara que queda un marge per a la discrecionalitat, que es basa en els factors següents:

1. L'estàndard o la ràtio amb què es treballa pot ser únic per a tots el territoris o no. La construcció del model permet que la ràtio pugui ser diferent segons el territori, si això es considera convenient. Aquesta conveniència pot estar originada per motius de vertebració del territori, aïllament, pau social, orografia...

2. Les graduacions de la matriu que dona lloc a les prioritacions.

• Dèficit d'equipament. S'ha de diferenciar entre el dèficit que apareix en el bloc de cobertura de la demanda, que s'obté per diferència entre l'oferta existent i la demanda manifestada, i l'obtingut en la prioritació de l'equipament, que s'obté

com a diferència entre l'oferta existent i el percentatge de cobertura determinat (per un estàndard, un criteri polític) respecte de la població usuària potencial.

• Dèficit social. Generalment s'obté com un índex sintètic relatiu a diferents indicadors, que han de ser ponderats. Aquesta ponderació, i la selecció dels diferents indicadors, també pot alterar les ordenacions resultants i, per tant, la prioritat d'intervenció.

Tot seguit presentem l'estructura del model i comentem els blocs més rellevants de la taula:

1. Oferta real: recull l'oferta actualment existent, que pot considerar l'oferta pública i també la privada o únicament la pública. Aquí, en funció del tipus d'equipament, les unitats a les quals fa referència l'oferta poden ser: centres, places, metres quadrats...

2. Previsió del Pla d'actuació municipal (PAM): s'introdueixen les previsions d'equipaments corresponents al mandat, les unitats de mesura són les mateixes que en el bloc 1. Aquest bloc implica treballar amb dos nivells de prioritació i ordenació, una sense considerar el PAM i una altra amb les consideracions d'equipament del PAM. Permet introduir un element dinàmic per la banda de l'oferta.

3. Dèficit d'equipaments (necessitats): recull la variable rellevant (població, metres quadrats...), l'estàndard i la diferència que dona lloc al dèficit o superàvit d'equipament.

4. Cobertura: indica el grau de cobertura pública i total (pública, més privada) amb relació a la variable de referència.

5. Indicadors primaris: aquí es recullen els diferents indicadors socials que es consideren més adequats per caracteritzar el territori. Aquests indicadors estan ponderats en el bloc 9.

6. Indicadors secundaris: aquí es recullen els indicadors ja elaborats i apareixen l'indicador corresponent al dèficit d'equipament i el corresponent al dèficit social.

El dèficit d'equipament apareix com la diferència entre l'objectiu (expressat com a percentatge de cobertura) i el percentatge de cobertura real del territori.

El dèficit social apareix estandarditzant el valor de cada territori respecte a cada variable i multiplicant aquests valors ja estandarditzats per la ponderació assignada en el bloc 9.

7. Prioritació: proporciona un valor comprès entre 0 i 6, que s'obté a partir dels valors que presenta el territori, segons les graduacions de dèficit d'equipament i dèficit social. Aquestes graduacions s'expliquen als blocs 10 i 11, respectivament.

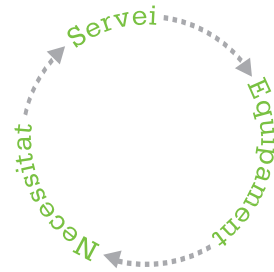
8. Ordenació: si dos territoris tenen el mateix valor de prioritació, no es pot prendre una decisió que prioritzi un territori respecte a l'altre. Per resoldre aquesta qüestió s'introdueix el criteri d'ordenació, que considera tres aspectes. Com a pri-

Bases per a l'elaboració del
Pla d'equipaments de Barcelona
Definicions, referències, criteris, fonts, ràtios i metodologies

Segona fase: **Elements d'anàlisi**

Sistema de registre i seguiment
del procés d'anàlisi

Territori

Àmbit temàtic

Participants

Dates de les sessions

Necessitat

A

Descripció sintètica de la NECESSITAT detectada o prevista

Grau de
consens

1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Servei

B

Anàlisi del SERVEI vinculat a la necessitat detectada

Grau de
consens

1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		

Equipament

C

Tipologia d'EQUIPAMENT necessari per oferir el servei

Millora
actual

Trasllat
actual

Nou
equipa-
ment

1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				

A. Necessitat

Grau de consens: entre els participants en el procés del projecte: molt baix (<15%) / baix (15-30%) / alt (30-60%) / molt alt (>60%)

Percepció de la comunitat: acceptació del problema o necessitat per part de la comunitat del territori: no (no acceptació, rebuig) / sí (acceptació, l'assumeix)

Tendència temporal: l'evolució del problema o la necessitat al llarg del temps: → (es manté) / ↗ (va pujant) / ↘ (va baixant) / ↓ (baixa molt) / ↑ (puja molt)

Abast de la situació: extensió de la necessitat o problema dins la comunitat: 1 (molt localitzat) / 2 (estès) / 3 (generalitzat)

Població afectada: perfil majoritari de la població més afectada per aquesta necessitat: sexe, franja d'edat, d'altres

Grau d'afectació: dintre del col·lectiu amb perfil descrit abans: molt baix (<15%) / baix (15-30%) / alt (30-60%) / molt alt (>60%)

Territori prioritari: barri o àrea on es detecten a més persones afectades

B. Servei

Grau de consens: entre els participants en el procés del projecte: molt baix (<15%) / baix (15-30%) / alt (30-60%) / molt alt (>60%)

Usuari diana: al qual s'adreçaria el servei: mínim perfil (sexe, franja edat, necessitats, etc.)

Agent competent: identificar el responsable de la titularitat del servei (ajuntament, govern autònom, privat, associatiu, etc.)

Existeix el servei: actualment, al territori analitzat o al territori frontissa: no (no existeix) / sí (sí que existeix)

Caldria posar al dia: actualitzar els recursos i activitats, però no la cartera de serveis: no (insuficient) / sí (suficient)

Cal ampliar ara: en recursos i/o infraestructura per abordar la demanda actual: no (insuficient) / sí (suficient)

Cal ampliar en el futur: en recursos i/o infraestructura per abordar la demanda prevista: no (insuficient) / sí (suficient)

Cal més proximitat: una atenció més propera a l'entorn de convivència dels usuaris: no (no cal) / sí (sí, seria raonable)

Cal equipament: per ubicar aquest servei al territori acordat: no (no cal) / sí (sí, seria raonable)

C. Equipament

Millora actual: ampliació o petita reforma, implementar més recursos humans o econòmics: no (insuficient) / sí (suficient)

Trasllat actual: millorant la ubicació i les instal·lacions: no (insuficient) / sí (suficient)

Nou equipament: cal una nova infraestructura: no (no cal) / sí (seria el més raonable)

Compartir espai: dins d'un equipament existent o previst per aprofitar instal·lacions i equips: no (insuficient) / sí (suficient)

Grau de consens: entre els participants en el procés del projecte: molt baix (<15%) / baix (15-30%) / alt (30-60%) / molt alt (>60%)

Elements prioritaris: dels 11 descrits, o d'altres considerats, determinar els tres que afecten més la decisió (per ordre de rellevància)

Calendari previst: any en el qual caldria disposar de l'equipament (previsió)

Grau d'acceptació: previsió de la reacció de la comunitat acollidora del futur equipament i/o servei: n (negatiu) / p (positiu) / i (indiferent)

Èmfasi en l'accessibilitat: aspecte rellevant, en termes de garanties d'utilització i ús, sobre el qual hauria de posar l'accent el servei de l'equipament (ex: de gènere, intergeneracional, interculturalitat, minories, de sostenibilitat, etc.)